Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШИНАРА, 3 СЕНТЯБРЬ, 1985 ШУ. ● № 106 (7141). ● Мах 3 кеп.

КПСС XXVII СЪЕЗДА—ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАМ!

10-гIа декада

«Горскнефть» НГДУ мехкдаьттахоша бархI бетта план ханал ши ди хьалха кхоачашъяьй, планагIа лаьрхIачул совгIа даьккхад 1881 тонн «Iаьржа дошув». Заданел совгIа ехкай 135 эзар сома маьха товарни продукци.

Чакхъяьннача нийс декадах динагIа толамаш даьха хиларца белгалъяьлар А. Лукин керте латта шоллагIча цеха коллектив.

Цул дукха тIехьа ца бусаш къахьийгар М. Сердюков, А. Василенко керте латтача цехий коллективаша а. ЕррицIача управлене планал совгIа даьккхача мехкдаьттах 800 тонн цу кхаь цеха коллективо даьккхад.

Парте XXVII съезд хьаеллаш 1986 шера хьалхарча ах шера план кхоачашъе декхар тIаийцад НГДУ коллективо.

• • •

«Союзавтоматстром» ВНIIО Грозненски опытно - экспериментальни завода болхлоша потребителашка дIадахача бархI бетта ехкар 72 эзар сом мах бола продукци. Цу юкъа арахийцар 160 эзар сома маьха товарни продукци.

Продукцега дIабода мах лохбара оарцагIбаьннача заводчаьнаша кходаьд 41 эзар сом, хIаьта къахьегама овсарле лакхъяра задани 4,2 процент тIехкхоачашъяьй.

ХIанзле цхьайтталагIча пятилетка заданеш кхоачашъяь 17 бригада я заводе. Царна юкъе дикагIа хьокхамаш хиларца белгала я Ступин Александр, Мостовой Анатолий, Егоров Григорий, Новицкая Валентина керте латта слесарий, фрезеровщиккий, токарий бригадаш.

Партийни форума сийна тIаийца декхараш сийленца тIехкхоачащдеш я завода коллектив. Цо дош деннад пятилетка задани СССР Конституце денга — 7 октября кхоачашъе.

• • •

Ер шу дIадолалушше а стахановски болама 50 шу дизаран, КПСС XXVII съезда баха ма боагтIара накъабахаран яхье баьнача Гудермесски «Мединструмент» завода болхлоша дог гIоздоаха толамаш доах. ДIабахача бархI бетта планал совгIа арахийцар 5 эзар сома маьха тайп-тайпара медицински инструменташ. ХIаьта цу юкъа къахьегама овсарле лакхъеннай планал совгIа 2,1 процент. Продукцега дIадодар лохдаьд 0,7 процент.

Заводерча бригадашта юкъе яьржача яхье дикагIа хьокхамаш хиларца белгала я Ш. Муслимов, С.-А. Чидигов, В. Кобелев керте латтача комплексни бригадай коллективаш.

Дагадоххарах аьлча, цу бригадаша дикка хьалха кхоачашъяьй цхьайтталагIча пятилетка заданеш. ХIанз уж къахьегаш я 1986 шера февраль-март беттий чотагIа.

Чакхъяьннача нийс декадах массарел дикагIа хьокхамаш хинна Г. Кириченко керте латта бригада июнь бетта лоархIаьй пятилетка заданех.

У. АЗАМАТОВ.

АРГIАНАРА СОВГIАТ

Дроворубов Алексей Ефремовича бригада массарел дикагIа лоархIаш я Горячеводски бурув тохара балхий управлене. Из ерригача «Грознефть» объединене а шерра цIи дIахеза я. Укх шера КПСС XXVII съезда хетаьльча яхье массаза а призови моттигаш йоахаш хьаенай из.

Массе хана аьттув боалаш хьайоагIа Алексей Ефремовича бригада. Дукха мехкдаьтта лу скважинаш хьалъяьй цо. Укх тIеххьарча хана Къулбаседа - Брагунски яхача участке хIаране кIоаргал 5 эзар метрал совгIа долаш пхиъ скважина хьалъяьй цо. Царех кхаьнне «Iаьржа дошув» деннад хIанзле. ТIеххьара бархIлагIа йолчо 1984 шера 23 декабре кIеж техар.

Духхьал аьттув баларах латтий-теш Дроворубова толама къайле? Из ишта дац. Говзал, массадолчун хьалхе а терко е харах, наьха къахьегам лерттIа вIаштIехьбанкха харах латт толамий юхьиг...

Хадданза технически знаней боарам лакхбеш, балха къайленаш гучайоахаш хилар бахьан долаш хьахинна толам ба из. Ше сакхетарг хилча гIоне бурув тохача къахьегаш ва Дроворубов. Цо болх баьб бурувдеттачун гIонча волаш, болх бешше а М. Д. Миллионщикова цIерагIча мехкдаьтта института сайранарча отделене деша ваьгIав. Цул тIехьагIа бурувдеттар хиннав, смена начальник волаш къахьийгад. Шоай балхах дика кхеташ бола специалисташ кIезига кхебаьбац Дроворубова кулгалдеча коллективо. Царех цаI ва бурувдеттар, смена начальник Петренко Михаил.

— Из санна вола ши Петренко тха буровой валаре кхы хIаман шек хила везацар са. — яхаш дувц Алексей Ефремовича. — Тха гIулакхаш кхы а дикагIа дIагIоргдар. Духхьал ший болх цунна дика ховш хиларах дац аз дувцар, нах кхотабе ховш, со вацар аьнна буровой мел чоалхане хьал нийсдаларах цо толаме халонаш эшаергйолгах шек вац со.

Укх шера февраль бетта бригада бурув тоха йолаялар Ястребиная оалача майда тIа 121 йолча скважинана. Бригадера цхьабараш цIенна гаьна йоландаь дIабаьлар. Бакъда, коллектива «тIум» йисар. Цо хьокхам тел дIа мел доладаьча дикачоа. Скважина проектни кIоаргал 4950 метр я, хIанзле цо техад 3964 метр бурув. Духхьал август бетта техар 375 метр я. Из а чоалханеча геологически хьалашка.

Ший толамаш коллективо хетаду КПСС XXVII съезда.

Е. МАЛОВ.

Мишта ю Iан кийчо

ГIАЛАТАШ ДИЦДАЛИЙТАЦ

«Экажевский» совхоза цхьоалагIча ферме хьайбаш чулоаттаду ши помещени я. Ши бIаь Iатта лаьрхIа царех цаI тоаяь яккхара дукха хIама дисадац. Медов Бекьхана кулгал а деш ялх сагах латта бригада я цу чу болх беш. Тоа а даь кIир техай хьаьшта, чура пенашта. ШоллагIча ферме санна транспортерий лотокий кIийленаш бетонах еш я укхаза а. Цул совгIа, доахан латтачара кIийле дахчах еш латт.

— Асфальта тIа ча, опилкаш тайсача а цига Iадижа бежан цамогаш ца хулаш наггахьа мара дисацар Iай, —йоах боахама керттерча зоотехника Костоева. — ХIаьта дахчан кIийле яьчул тIехьагIа, цкъа-дале, шелал кхетаргъяц доахана, шоллагIадале, ча а, опилкаш а кхое йиш хургья.

—Кхы а кIира даьлча укх чура балхаш даь даргда тхо, — йоах Медов Бекьхана. — Эггара дукхагIа ши кIира мара дезаргдац шоллагIа помещени тоаяра а.

— МалагIча гIулакхаша йиш хилийтай шоана соахкарчул дукхагIа шура йоаккхаш болх бе? — хьаьттача:

— ДIадахача шерарчул маша тIакхетийта таро елар доахан дика Iангара даьха хиларо, — йоах Костоев Хажмурада. — Цхьабакъда, цхьа хIама-м да. Шура яккхарга дIадахар, лурчагIа а цул хьалха а хинначул кIезигагIа дале а, планал дукхагIа хилар.

Дояркашца, скотникашца дийцачул тIехьагIа цун бахьан а гучадаьлар. Хьайбаш Iангара дахара тоъал дацар соахка Iалашадь хинна доакъар. Из кхоачаделча кIезиг - кIезига ийдеш вай а Къулбаседа - ХIирий а республикай боахамашкара ийдир, дикка мах а телаш. Из а дукхагIдар во хулар. Цудухьа шура яккхарга дIабаха мах а лийрхIачул совгIа хилар.

— ГIалаташ кхетадаьд оаха укх шера, — йоах Костоева. — ХIанзле ялх бIаь тонн совгIа йол кийчъяьй совхозе, план бархI бIаь тонн йолаш, хIаьта силос 1800 тонн — план йиъ эзар тонн. Цул совгIа, планага хьежжа 650 тонн сенаж а еллай. Белгалдаккха доагIа ерригa йол ворхI аргIа а даь фермай коа дIаоттаь латтилга. Юхе цхьа паркх ца буташ ерригa йол фермашта хьатIаяллца из Iалашъяьчара дIа а вахнзар керттера зоотехник, цига цкъаза кхьметтел бийсаш а йоахаш.

Лабораторе яьча анализо хьахьокх из ерригa цхьоалагIчеи шоллагIчеи классах йолга. ХIаьта соахка кийчъяь хиннар вогIа яр.

Доакъар Iалашдара балхаш дIахо дIахьош да совхозе. Беррига низ силос йоллара тIабахийтаб. Силоса дIайийна хиннача 250 гектар хьажкIех 140 гектара тIара яраш хьекхай. Из болх йиъ косилкаца бу. Геттара дика къахьег механизатораша Гагиев Сале, Мартазанов Руслана. Хьекха хьажкIаш дIакхухьаш нормаш тIеххкоачашъю шофера Албогачиев Мухьмад - Сале, тракториста Евлоев Уматгире.

КIоага чу силос С-100 яхача шин низ болча тракторашца IочуйоллЦарна тIа болх беча Акбиев Хьасанеи Аушев Мухьмадеи норма кIезигагIа яле 150 процент кхоачаш ца еш ди дIадахийтац.

Соахкарчул дукхагIа да хьайбаш Iангара дахара совхоз - техникуме кийчдеш дола доакъар а. Цул совгIа из Iалашдара укх шерара план хийцца кхоачашъе шоаш та карагIдаргхиларах тешаш а ба цу боахама кулгалхой. ХIана аьлча дика таронаш я цар. ХIаьта хIанзле план кхо бIаь тонн йолаш, йол 260 тонн кийчъяьй. силос план йиъ эзар тонн йолаш— 1500 тонн. Еллай кхо бIаь тонн сенаж а. Доакъар кийчдара балхаш дIахо дIахьош да укхаза а.

Керда хьаььча шиннеи къаьнача цхьаннеи — керттерча даькъе кхаь помещене леладу хьайбаш цу боахама ферме. Кердача шиннена чура электропроводка тоаеш, доахан латтача дахчан кIийленаш еш я хIанз. Тоаеш я къаьна помещени а. Цу чу къахьегаш кхо саг ва — ГандалоевгIар Исраили Баматгирии, Бархаиоев Ахьмад. Цар де дезаш геттара дукха балхаш да. Даггара болх бича а 1 октябрь хьатIакхачалехьа уж кхоачащде цар вIаштIехьдоале тамаш а я. ХIаьта цу ханна хьайбаш хIара шера ерригача республике чусоцадеш да Iантара дахара.

ЛерттIа вIаштIехьяьккха цIе уголок а яц ферме. Из а хьае езаш я. Лоацца аьлча, 1 октябрь хьатIакхачалехьа де дезаш кхы а геттара дукха балхаш да.

М. ХАМАТХАНОВ, тха спец. корр.

ХIанзчул ткъо шу хьалха ера «Грознефть» объединене операторалла болх бе В. Насима. Массехк шера «Октябрьнефть» НГДУ болх баьчул тIехьагIа из хьожайир «Гойт-Корт» яхача майдан тIа мехкдаьтта чакхдоахача компрессорни станце болх бе.

Къаьстта белгала хилар Насима вахаре 1985 шу. Стахановски болама 50 шу дузача денга ший пятилетка кхоачашйир цо.

ХIанз из къахьегаш я КПСС XXVII съезда сийна яьржача яхье а яьнна. Хьалхалаттача оператора лаьрхIад коммунистий форум хьаеллача денга шийтталагIча пятилетка хьалхарча квартала план кхоачашъе.

СУРТА ТIА: В. Насима. Е. МАЛОВА сурт.

КЪАЬСТТА ЙОАКХО Ю

Хьайбаш Iангара дахара тIатеIIа кийчо ещ ба Гудермесски районе «Гудермесский» совхоза къахьегамхой. Доакъар Iалашдара укх шера къаьстта йоакхо ю цар. Планал дукхагIа вIашкатехад ка болча ялатий ча, ма эшша еллай сенаж, йол кийчъяра задани 78 процент кхоачашъяьй.

ХIанз беррига теркам силос кийчъяра тIабахийтаб. Из ши эзар тонн йолла езаш я укх шера заданех. ХIанале хIаране чу ворхI бIаь тонн чуйода ши кIоаг биза а баьккха кхоалагIбар бузаш латт.

Шиъ-ах норма кхоачашъю хьажкIаш хьокхаш боахкача комбайнераша Абдулмежидов Вахида, Хамиев Увайса. Альтемирова санна кхай тIара силос йоллача моша доакъар дIакхухьаш лелача Садсалимов Хьумида, Бакиев Бувайсара.

Х. МАГОМЕТОВ.

Малара духьала—лира къовсам!

Болх кхы а тоабе беза

КПСС Нохч - ГIалгIай обкоме хилар малар мелари алкоголизми дIаяккхара республикански штаба аргIанара заседани.

ЛадийгIар, хано дIа ма деххара болх хувцара хьакъехьа республика торговле, общественни кхачан предприятей респотребсоюза кулгалхой отчеташка. Холуш хувцамаш хиннад тахан общественни кхачан предприятешкеи торговле организацешкеи цу даькъе. НГIАССР торговле министра М. Парагульгова хоам ма барра, спиртах даьккха малар дохкаш хиннача 267 тиках таханарча дийнахьа 30 мара яц из дохкаш. Соахка цу юкъа дехкачунца нийсдича укх шера ворхI бетта 2 миллион гекалитр кIезигденнад чхьагIари къаракъи дохкилга. Торгови предприятей балха режима тIахьожам чIоагIбаьб. «Малгобекнефть» ОРС-а № 12 йолча тика болхлоша ца йоагIача хана спиртах даьккха малараш дохкарах материалаш следственни органашка дIачуеннай.

Массанахьа а мукъаьлнна залаш алкоголь йоаца малараш дохкара кийчъяьй. Кафетери хургйолаш кхы тIа а кийчъергья Первомайски улица тIарча «Универсама» специализировании отделаши кхы а кхо тикеи.

Хувцаденнад хьал ресторанашкеи кафешкеи, буфеташка. Общественни кхачан управлене начальника М. Торшхоева хоам ма барра, 57 хиннача шиннахьа мара спиртах даьккха малар дохкац. Хьайийллай йиъ керда витаминни бар, йиъ ахканара площадка, шеръяьй лоткови торговле сеть. Шоаш хьаеш йола сокаш, квас, алкоголь йоаца малараш дукхагIа дохкара, ассортимент шеръяра чотагIа малар дохкарах вIашагIкхетача ахчах 90 процент меттаоттае карагIдаьннад. ЛаьрхIад дукха ха ялалехьа «Юбилейный» кинотеатра юхха «Чайка» яха кафе хьаелла, «Россия» кинотеатра юхе йоалла кафе - мороженни шеръе иштта мукъаьлннача помещенешка кIежъяьккха шура йохкаш йола лаьрххIа заведенеш хьаелларгья.

Потребительски кооперацие кердача тайпара дIаболабаьча балхах дийцар респотребсоюза председатела Х. Гуржиханова. Укхаза вIашагIъеллай юрта бахача наха дукхагIа хоатташ дола товараш, хIамаш, напиткаш малагIаш я къестадеш йола совет. Масала, наха дика дIаэц Назрановски районе юкъейоалаяь керда кондитерски изделеш.

Цхьайола моттигаш холодильникаш а увттаеш кийчъяьй. Цудухьа укхаза дикагIа дIаэц шелъяь напиткаш, масала, Ростов - Баку яхача трасса тIа, Орджоникидзевски яхача станнце хьайийллай коктейль-бар, Назране— кафе - мороженни.

Цхьан дешаца аьлча, бахача наьха хьашташ кхоачашдара бехктокхаме болчар дувцачох дикагIча оагIорахьа хувцамаш хулаш латт. Цхьабакъда, дукха да хIанз а кхоачамбоацараш. Дуккхача предприятеша тахан де дезар кхоаненга доах. Хувцамаш хиннад, амма дикалга диллача къахьегамхоша дIадехарга хьежжа дац. «Пелинг» тохараштa корайоагIа похмель е моттиг. Масала, центральни рынке йоаллача «Пирожкови чу». Респотребсоюза общепита дукхача помещенешка интерьераш хоза тоаяьяц.

Чубаьхкача наха салоIам хургболча бесса гIулакх дац керда хьайийллача кафешкеи кафетерешкеи. Цо хьахойт цу гIулакха бехктокхаме болча кулгалхошкара кхы а чIоагIагIа хьадеха дезилга. Тайп - тайпара зуламаш, харцахьа хIамаш дечарна хьдда никъ дIакъовлара спиртах даьккха малараш дохкача отделашка вIаштIехьдаккха деза хIара дийнахьа учет лелаелга. Iуйрийна болх дIаболабеш а из йистебаьлча а.

Лоха я торговле культура а болх вIаштIехьбакхара гIулакх а. Из бахьан долаш, бокъо а йоацаш, очередаш хул. Уж хьаераш малаш ба ховш да: шоашта тIехьагIа хIамилг совъякнхара галеш дизза малараш дIанйдераш. Цудухьа цхьан бе дIалуча чхьагIареи къаракъеи дукхал хоадаяь хила еза.

Штаба заседане къамьлаш дир парте обкома административни органий отдела заведующе А. Т. Дятлова, КПСС обкома яйтачеи кхачани отдела заведующе Л. К. Муратовас, облсовпрофа секретара М. Ж. Пугоевас, НГIАССР чурча гIулакхий министра Ю. Ю. Мищенкос.

М. С. ГОРБАЧЕВ Ж. МАРШЕЦА ВIАШАГIКХЕТАР

2 сентябре хиннад КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева Французски Компарте Генеральни секретараца Ж. Маршеца вIашагIкхетар.

Къамаьл чакхдаьлар дег тIарча доттагIалеи вежарий хьисапе вIаши кхетареи хьале, шин партена юкъе цхьана гIулакхаш леладелгеи солидарности дIахо дегIайоалае ловш хилар гойташ. КПСС-и ФКП-и кулгалхоша дIа-хьа хоам бир шоай партей балхах, йийцар дунен тIарча хьала керттера проблемаш.

ВIашагIкхийттача цар тIаийцар, ше къаьстта кепатохаргйола, цхьана йола заявлени.

ВIашагIкхетаре дакъа лоацаш хилар Французски Компарте политбюро член, ЦК секретарь М. Гремец, хIаьта иштта КПСС ЦК член, КПСС ЦК дунен халкъашта юкъерча Отдела заведующе хьалхара заместитель В. В. Загладин.

Цу дийнахьа М. С. Горбачева Кремле шу оттадир Ж. Марше сийна. Шу оттадаьча бар КПСС ЦК Политбюро член, КПСС ЦК секретарь Н. И. Рыжков, М. Гремец, кхыбола новкъостий.

КПСС-и ФКП-и юкъерча гIулакхашна хьежжа, доттагIалеи дог цIена хиларей хьале чакхдаьлар шу.

(ТАСС).

«РСФСР IИЛМАИ ТЕХНИКАИ ЗАСЛУЖЕННИ ДЕЯТЕЛЬ» ЯХЕИ «РСФСР IИЛМА ЗАСЛУЖЕННИ ДЕЯТЕЛЬ» ЯХЕИ НАЬКХА ТIА ЙОАХКАЮ ЗНАКАШ ОТТАЯРАХ ДОЛА

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

1. «РСФСР «Iилмаи техникаи заслуженни деятель» яха сийлахьа цIи енна болча наха «РСФСР Iилмаи техникаи заслуженни деятель» яха наьлха тIа йоаллаю знаки «РСФСР Iилма заслуженни деятель» яха сийлахьа цIи енна болча наха «РСФСР Iилма заслуженни деятель» яха наьлха тIа йоаллаю знаки» оттае а цар описани (укханна тIехьа йоагIа) чIоагIъе а.

2. «РСФСР Iилмаи техникаи заслуженни деятель» яхеи «РСФСР Iилма заслуженни деятель» яхеи наьлха тIа йоахкаю знакаш иштта е указ арадалалехьа РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо йоагI-йоагIаш йола РСФСР сийлахьа цIераш енна болча наха а луш хилар оттадолда.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель В. ОРЛОВ.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1985 шера 30 август.

«РСФСР IИЛМАИ ТЕХНИКАИ ЗАСЛУЖЕННИ ДЕЯТЕЛЬ» ЯХАЧА НАЬКХА ТIА ЙОАЛЛАЕЧА ЗНАКА

ОПИСАНИ

«РСФСР Iилмаи техникаи заслуженни деятель» яха наьлха тIа йоаллаю знак «къаьнача дотох» тардаьча мельхиорах хьаеш а 28 мм диаметр йолаш болча гома кепара а я.

Знака бакъахьарча оагIоца да: аьрдехьарча даькъа тIа бега хьисапе йилла лаврови ткъовронг, аьттехьар чутIа — бега хьисапе дилла хьадийлла книжка, хIаьта цунна лакхе чудужадаьд марси жIови, лохе гIолла бегай хьисаперча алапашца биъ мугI а бахийта даь йоазув да — **РСФСР Iилман техникан заслуженни деятель.**

Знака тIехьашкахьара оагIув шаьра я.

Наькха тIа йоаллаю знак гIозарилгах Iоэллача эIанаргаца мельхиорах хьаяьчеи йистош ягIаш йолчеи йиъ саьна колодках дIатесса я. Колодкана кIалгIолла цун йIоаххала харшаш долх. Харшашта юкъера колодка чухьара дакъа ши бос бола муарови лента тIадоаллаш да, аьрда оагIорахьарча даькъа тIа — сийрда сийна, 5 мм шера, вокх даькъа тIа — цIе, 15 мм шера а долаш (РСФСР Паччахьалкхен байракха бесага хьежжа).

Колодка тIехьашкахьарча оагIоца наькха тIа йоаллаю знак барзкъах дIайоллаш булавка боалл.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Х. НЕШКОВ.

«РСФСР IИЛМА ЗАСЛУЖЕННИ ДЕЯТЕЛЬ» ЯХАЧА НАЬКХА ТIА ЙОАЛЛАЕЧА ЗНАКА

ОПИСАНИ

«РСФСР Iилма заслуженни деятель» яха наькха тIа йоаллаю знак «къаьнарча дотох» тардаьча мельхиорах хьаеш а 28 мм диаметр а йолаш болча гома кепара а я.

Знака бакъахьарча оагIоца я: аьрдехьарча даькъа тIа — бега хьисапе йилла лаврови ткъовронг, аьттехьар чутIа — лакхе чубужабаьча марсеи жIовнеи сурт а доаллаш, лохе гIолла бегай хьисапе дахкача алапашца кхаь мугIарагIа даь **РСФСР Iилма заслуженни деятель** яха йоазув а долаш бега хьисапе хьадийлла уллача книжка сурт.

Знака тIехьашкахьара оагIув шаьра я.

Наькха тIа йоаллаю знак гIозарилгеи цунах Iоэллача эIанарилгеи новкъосталца дIатосс мельхиорах яьчеи йистош ягIачеи колодках. Колодка йIоаххала кIалгIолла харшаш долх. Харшашта юкъера колодка чухьарча даькъа тIа ши бос бола муарови лента доалл, аьрдехьарча даькъа тIа—сийрда сийна, 5 мм шера, вокх даькъа тIа — цIе, 15 мм шера а долаш (РСФСР Паччахьалкхен байракха бесага хьежжа).

Колодка тIехьашкахьарча оагIоца булавка боалл наькха тIа йоаллаю знак барзкъах дIайоллаш.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Х. НЕШКОВ.

Боккхача болама сийна

Самардийнахьа, парте Грозненски горкоме тIаийцар стахановски болама ветеранаши цун 50 шу дизара сийна йоаржаяь хиннача яхье котбаьннараши.

Гулбеннарашка моаршал хоатташ къамаьл дир КПСС горкома хьалхарча секретара Н. И. Семенова. Цо царна дийцар городской партийни организаце, Грознен къахьегамхоша пятилетка чакхйоалача шера заданеш кхоачашъяра, КПСС XXVII съезда баха ма боагIара накъа бахара хьакъехьарча декхарех, уж декхарш кхоачашдара леламах.

Стахановски болама ветеранаштеи производстве хьалхалаттараштеи памятни совгIаташ делар.

Гулбеннараша зизаш дехкар В. И. Ленина памятника юхе.

КIОАРГГА САКХЕТАМ БОЛА САГ ХЬАЛКХЕВЕ

ПАРТИЙНО-БОАХАМА АКТИВА СОБРАНЕРА

Хьалха хоам баь ма хиллара, 29 августе КПСС Нохч-ГIалгIай обкома политически сердалон ЦIагIа хилар партийно-боахама актива собрани. Из хьайийллар КПСС обкома хьалхарча секретара **В. К. Фотеева.**

Ден повестка тIа дувца оттадаьд, аьлар цо, «Идейно-кхетам балара балха клубни учрежденейи спортивни сооруженейи лоархIам айбара, республика экономически а социально а дегIайоалайра декхараш толаме кхоачашдар духьа къахьегамхой оарцагIбахара областной партийни организаце декхарех» дола боккхача лоархIамера дош. Цунца ювзаенна йола проблемаш ювца еза, хьахинна яьннача балха практикана критически мах бе беза.

Доклад йир КПСС обкома секретара **З. А. Яндиевас.** Производительни низаш сихденна дегIаахаро, аьлар цо, производственни отношенеш хадданза эргайоахаш хиларо, Iилман-технически прогрессо сага хьалхашка керда декхараш увттадарал совгIа дегIаккхувл вай общества къахьегамхо ше а — лаккхбу цун общеобразовательни, профессиональни культурнии боарам, доккхийгIа хулийт духовни хьашташ, керда боккхача маьхера ориентацеш хьакхолл.

«Клубни учрежденеехи спортивни сооруженеехи дукхагIа пайда эцара де дезарех» яхача КПСС ЦК Соцамо кердача тайпара увттаду культуран спортеи учрежденеша дукхагIа пайда теларах, производственни проблемаш къестаеча, партие идейно-организаторски балха тIа цар дакъа лацарах дола дешаш.

Республике болх беш я 440 клубаш, культура цIеноши, дворецаши, 484 библиотека, 397 киноустановка, бархI музей, берий музыкальни художественнии 48 школа, нийс стадион, 352 спортивни зал, нек дара йиъ бассейн, 317 стрелкови гир, 385 футболах ловзара майден 1500-нел совгIа спортивни площадкаши, 41 берий-кагирхой спортивни школа. Книжни фонде да тахан 15 млн. гаргга книжка. Шин пятилетке республике хьалъяьй 63 культура учреждени. Физкультураца хьоашал тесса ва республике ваха хIара кхоалагIа саг.

Ножай-Юртовски, Сунженски, Шелковской, Урус-Мартановски районий клубашен культура цIеношен тIагIертта бу хьалхалатта опыт дIайовзийтара, социалистически яхье массовости гласности Iалашъяра, интернациональнии патриотически кхетам балара тIахьожабаь бола болх. Болх бара пайда эца мегаргйола формаш, шоай традицеш хьахиннай цхьайолча клубашка. Къаьстта дукха хIама даьд Коталон 40 шу дизара цIей деддара кийчо еча юкъа.

Дукха кердадараш хьахиннад спортивни балха тIа. Массанена езаеннай «Дог тешама старташ», «ТIоарека бургац» яхача клуба приз эккхара турнираш, «УнахцIено» яхача, туризма, производственни гимнастика группашкара занятеш, «УнахцIенон Ерригроссийски ладар». «Берригача дезалца — старте», «Нек дечун Ди», «Ерригача бригадаца — стадиона тIа», адар дезарий клубаш. Толамаш даьхад лакхарча класса спортсменаш кийчбара даькъе.

Цхьабакъда, вахаро дIадехар кхоачашдара хIанз а гаьна ба клубашкеи спортивни учрежденешкеи. ВIаши бувзамаш леладара, мукъача хана тайп-тайпара занятеш, культурни сакъердамаш чакхдахара мел оша хьалаш вIаштIехьдаьхадац. Эсала дегIаух самодеятельни юкъигаш. Керттерча даькъе пайда эца гIерт зрелищни мероприятех. Арахьара тIахьежача-куц доацаш, во лелаеш я дукха культура учрежденеш.

Дуккхача клубашка йоаггIаш йола терко яц идейно-нравственни кхетам балара болх чIоагIбара, вахара советски хьисап хестадара, буржуазни идеологеи моралаи чулоацам гучабаккхара, потребительски психологи овлангара денз дIаяккхара. Культурно-просветительни учрежденей теркама юкъмоттигера дIадаьннад къахьегама коллективай производственни вахарах дола дешаш. ЦIенхаштта кхоачамбоацараш да халкъа кхоллам дегIабоалабеча.

Клубехи спортивни сооруженехи пайда эцац корта бохабу малараш мелар санна долча социальни зуламца къовсам лоаттабеча. Цхьаккха система йоацаш, юкъ-юкъе, шаблонахи хало ца еши беш ба атеистически болх. Быта эсала юкъеккхувл керда, дина гIулаккхаш шоашца доаца ритуалаш, обрядаши цIейши.

Партийни, советски, профсоюзни комсомольски органий, боахама кулгалхой багIорахьара йоаггIаш йола йоакхо ца хилар бахьан долаш геттара къе я культураи спортаи материальни база. ХIаьта дукха де йиш я укхаза ведомствай, боахамий кулгалхой. Нах баха районаш Грозне хьалъеча хана берий, спортивни площадкаш, библиотекаш, клубаш царца цхьана эксплуатаце дIаяларах дола СССР Госстроя приказ кхоачашделга Iалашдац. Геттара эсалча хьале я культура база Шалински, Ачхой-Мартановски, Назрановски районашка. Мах а телаш, бахача наьха помещенешка дIатаръяь я юрташкара 42 клуби 78 библиотекеи. Эстетически нормаши дIадехараши бе-башха ца хеташ лоаттадеш, во хьал долаш я дукха клубаш. ХIаьта цунца цхьана оборудовани, инвентарь эца хьожадаьча ахчах пятилета 4 шера пайда ца эцаш дисад 3,7 миллион сом.

ЦIенхаштта кхоачамбоацараши пайда эцанза йола таронаши я спортивни балха тIа а. Физкультура занятешта дуккха нах юкъеккхувлара гIулакх эсала лоаттаду. Во пайда эц йолаш йолча базах, геттара воча хьалашка я спортсооруженеш, хьалда гIулакхаш чакхдахац сооруженеш хьалъяреи царна ремонт яреи даькъе, хIаьта советски органий пурамагIа спортплощадкаш дIа а яьха цар метта кхыйола объекташ хьалъяьй Грозненски педучилище, № 2 йолча школа-интернате, «Родина» совхозе, № 48 йолча юкъерча школе, пассажирски автотранспорта Грозненски производственни объединене.

Кхетам луча балха тIа кIезига пайда эц паркех, аттракционех. Советски кино дикагIйолча произведенеех пайда эцара, бераштa гIулакх дара даькъе цIенхаштта претензеш я НГIАССР Госкино, фильмашта прокат яра контора адресагIа.

Республике культурно-спортивни комплексаш хьалъяра гIулакх дукхагIча даькъе каьхата тIа дисад.

ЦIенхаштта уйла е еза клубаш, кагирхошта лаьрхIа любительски объединенеш вIашагIйохкара дешаех. Грозненски горисполкомои города райисполкомашеи укх гарггарча хана хIара нах бахача массиве лаха еза кагирхой любительски киностудешта, технически художественни кружокашта лаьрхIа йола помещенеш. ЦIенхаштта кхерам тIатувсаш я культураи спортаи болхлой кадрай проблема. Клубий болхлоех 4 процент бараш мара бац лаккхера дешар дийша.

Доклада тIа цIенхаштта терко тIаэзар культура министерства болх хьадда тоабе безаш хилара дешашта. Культуранеи спортаи кулгалдара балха тIа керттера шиностам хьадда белгалбаккха беза партийнии советски органаша: материально-технически база вIашагIйолларси эргаяккхареи болх овлангара денз тоабара. Цу проблемашта хадданза терко е декхарийла я массови информаце средстваш. Шоай болх овлангара денз хувцен эргабаккхеи декхарийла я комсомольски организацеш. Советски органаша, министерствай, ведомствай, профсоюзни организацейи обществайи кулгалхоша дика кхетаде деза хIара клубни учреждени, спортивни сооружени халкъа ахчах хьалъяьлга а халкъа гIулакх деш хила езилга а. Идейно-кхетам балара, культурно - просветительнии физкультурно - унахцIенонии балха ерригача сферашка шерра перспективаш хьаелл КПСС ЦК Соцамо, цудухьа из гIулакх керттера программа а хинна дIаотта деза.

Цул тIехьагIа хилар пренеш. Города культурнии спортивнии учрежденей балха тIарча дикача гIулакхашта терко тIа а эза. КПСС Грозненски горкома секретара **Л. П. Белоглазовас** бакъдир города дукхагIйолча клубех уж культура кхуврчаш да, низткъала мара ала йиш йоацилга. Арахьара куц доацаш, оформлене теркам тIа кIезига озаш, цар шаблонатIа болх беш хиларо безам тIабодаш яц уж. ХIаьта из бахьан долаш наьха салоIам тийша ба куц доацача, наггахьа кхераме а болча сакъердамах. Наьха лазараш бахьан долаш, болхлой физически ондало эсала хилар бахьан долаш доккха зенаш хул халкъа боахама. ХIаьта дуккхача боахамий кулгалхоша (машиннаькъа отделене начальник нов. Спиридонов, райпрофсожа председатель нов. Варелас, масала), цхьаккха терко еш бац шоай болхлой салоIам вIаштIехьбаккхара, йоакхо яц шоай доалахьарча клубни учрежденештеи спортивни сооруженештеи. Во болх бу городерча культурно-спортивни комплексаша, райкомашеи горрайисполкомашеи кердадар формально тIа а ийца, цхьаккха хIама дац вахара унахцIена хьисап, корта бохабу малараш доаца салоIам, дукхагIа пайда а эцаш мукъаха чакхъяккхара.

Республика партийно-боахама актива собране дувца оттадаьд тахан массане а уйлаш сомайоахаш хила деза дош, цу лоархIамеча гIулакха тIа дииза дисарий. Нийодалийтача гIалатий принципиальни анализ ю, аьлар КПСС Назрановски райкома хьалхарча секретара **А. А. Мякиева.** Назрановски районе дуккхача юрташка яц культураи спортеи учреждениеш. Городе вIашагIъеллай культурно-спортивни комплекс, кхетам луча балха тIа формализм, инертность дIа а йоахаш балха тIа керда формаш клубашка лехаш хиларо тIаоз царна наьха терко. Районе лаьрхIад клубни учрежденеш хьалъечеи царна ремонт ечеи дакъа лоацаш хургъя ерригача юрташкара общественность. Трикотажни фабрике хьаелларгъя спортивни баракъаш тегара цех.

Дика масал доаладир «Грознефтехимремстрой» треста слесарь-монтажника **Ю. В. Лаврухина.** Укхаза, ремонтно-механически заводе, хьалъяьй спортзал. Каст-каста делкъийна хIама дуача перерыве, балхара йистебаьлча теннисах, шахматех, шашкех ловз болхлой, салоI. УнахцIена производственни хьалаш, дика микроклимат я коллективе. Болх а дика лел. Ловргдар, йолаш йолча сооруженешта (Орджоникидзе цIерагIча стадиона, В. И. Ленина цIерагIча культура Дворецa) «Грознефтеоргсинтез» кулгалхой иштта йоакхо еш хилар. Цо предложени йоалайир яхьа итогаш еча хана культурно - спортивни балха хьокхамаш теркалде, уж дешаш социалистически декхараштa, болхлой коллективаш экономически а социально а дегIаккхувлара планашта юкъеккхахьа, аьнна.

Колхозхошта къахьегара а салаIара а хьалаш вIаштIехьдахарах дийцар ше къамаьл деш Орджоникидзе цIерагIча веденски колхоза председатела **А. А. Хусаинова.** Колхозе да быта цIа, аптека, больница, бани, спортзалаш, йолаш я хIанзарча ханара типовой школай зданеш, клубаш. Укхаза даим а бу кружокаша бе-бе болх, вIашагIкхетараш, цIейш, дездараш, эскаре новкъа бахар. Каст-каста выступленеш ю хьоашалгIа баьхкача артисташа. Футбольнии волейбольнии площадкаш тIа — юртарча спортсмений яхьаш. Культурно-бытовой хьалаш вIаштIехьдаьхад производственни участкашка а. Наг-наггахьа вIашагI а кхийте цирке, театре а ух колхозхой. ЦIенхаштта терко ю колхозо тIехьенна а. Цох хьахур а гуш да. Берригача болх берех 80 процент бараш — кагирхой ба, балха тIера болаш, дика оамалаш йоахкаш.

Къамаьл ду облсовпрофа секретара **М. Ж. Пугоевас.** Цо дувц вай ханара экономически дог-уйла йолаш къахьегамхой хьалххебара, Iилман-технически прогресса проблемаш Iомаяра, инициатива йолаш, хIама хьадара тIаккхувш, ший болх кхолламе лелабеш, къахьегамах хьахулачох, бехктохкам болаш хилара оамалаш йоахкаш къахьегамхой хилийтара клубий, отраслевой обкомий, «Знание» обществай, НТО, ВОИР-а промышленни коллективащара бувзамаш пайда луш хилийтара облсовпрофа президиумо еча йоакхонах.

«Грознефть» объединене парткома секретара **Ю. В. Василюшкина** белгалдаьккхар, дукхагIча даькъе дикагIа хилар лов культпросветучрежденейи спортивни сооруженейи балха чулоацам аьнна, цудухьа де доагIача тайпара цар сий дац. салоIам вIаштIехьбахара централаш шоац хиларга хьежжа, шоай декхар цар кхоачаш ца дарах. ДукхагIа йола гIишлош тишъеннай, профессиональни говзал йолаш яц болхлой кадраш. Объединене предприятей партийни комитеташа, профсоюзни органзацеша тIагIертта хьадехац йолаш йолча культура учрежденеех биззагIа пайда эцара гIулакх кхоачашделга.

Культурно-спортивни учрежденей йоакхо яра доккхагIа дола дакъа тIадожа деза кагирхой, комсомольций баламаш тIа. Кагирхошца болх бара практике шерра юкъеккхувл традиционни формаш, кердаяраш лех, яхаш дувцар ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара **Л. К. Касаева.** Спортивни сооруженеш хьалъяреи царна реконструкци яреи трехлетке, кадрай проблема къоастаеча ВЛКСМ обкома лаьцача даькъа самокритични мах бир цо. Яьсса латта стадионаш. яхьашка дакъа лоацаш йоаца коллективаш, хозъяиза латта клубаш, культурно-просветительни комплексаш чакхйоахача йола формализм. ГТО комплекса деш доаца сий — цу даькъе а комсомольцашта, моттигашкарча комсомола комитеташта бехк бе боагIилга. Болх овлангара денз хувца безара лоархIаме бахьан из долга белгалдаьккхар цо.

Материальни база, кадраш, материально-технически Iалашо яр, предприятей культучрежденешеи боахамашеи вIаши бувзамаш лоаттадар — цу дешашта хетадир ший къамаьл республика культура министра **А. Г. Киндарова,** культурана эша боккъонца йола кадраш кхее вайна лойя, бераштa, къаьстта хIамах сакхеташ дараштa а луш, кхетам балара йоакхо е езаш хилара терко тIа а озаш.

КIезига даьдац культурно-спортивни болх дегIабоалабара Урус-Мартановски районе. Цох дийцар райисполкома председатела **И. Т. Сотникова.** Иштта, общественно-пайданеча къахьегамах нагирхой цхьа дакъа къехкаш хилара терко тIаэзар цо, потребительски уйлаш йолаш къахьегама наьха, моральнии духовнии маьхалий сий ца дара оамалаш хьахул царех цхьабарий. Юрта Советий, культурно - просветительни учрежденей болх эсала, атеистически болх наступательни позици йоацаш хилар, идейно-нравственни балха тIа лоархIаме ледарлонаш ювлийтилга хьахьокх цу гIулакхо.

Массанена довзаш да мехка а довзол дехьа а республика спортсменаша даьха толамаш. Массовоста тIехьарча РСФСР Спорткомитета социалистически яхье итогех призовой моттигех цаI дIалоацаш я республика спортивни организаци. Дукхаза вымпелаш тяйннай «Садко» яхача нек дара бассейна, «Красный молот» завода спорта Дворецa, Кезеной-Iам яхача Iомавалара тренировочни базана. Цох хоам бир НГIАССР спортсовета председатела **Е. С. Байракова.** ХIаьта спортивни базах пайда эцара даькъе тIехьарчарех цхьан моттига я вай республика. Цудухьа, цун болх лерттIа вIаштIехьбаккхар — физкультуреи спортеи хадданза еча занятешка къахьегамхой юкъеккхувлара кердача формаех пайда эцар ший керттера декхар лоархIаш хила еза спорткомитет. 1986 шера «Динамо» стадиона спортивни база тIа вIашагIйолла езаш я физкультурно-унахцIенонна йола комбинат, шийца прокатни пункт, керттерча даькъе могашал тоаяра тIахьожаяь абонементни группаш а йолаш.

Культурно-спортивни болх вIаштIехьбаккхара опытах дийцар Малгобекски горисполкома председатела заместитела **В. С. Зайкинас.** Дьр кIезига дац укхаза. Цхьабакъда, формана доацаш болх беча цу кердача подразделене а дукха я къоастаянза йола проблемаш. Массанахьа санна уж да «юкъара лазараш» — материальни база, комплекса гIулакхаш болхамий кулгалхошта бе-башха ца хетар, комплекса хьашташта эшача ахчан средстваштa централизаци еча долаш дола кхоачамбоацараш.

Юкъерчеи профессиональнии дешар дешара реформа кхоачашъярца дувзаденна, физически культура занятеш ца йича мегаргвоаца оамалаш йовхкаш саг хилийтара дукха йоакхо е езаш я тахан школа. Хьахиннача практикахи цу наькъа тIа нийслуча проблемаехи долчча тайпара дийцар активана просвещене министра **С. М. Мовтаева.**

Дош лу хьашана — СССР Спорткомитета председатела заместитела **В. М. Гаврилина.** Партийно-боахама актива собранена хьалхашка увттаяь проблемаш геттара чIоагIа уйла йойтача, гIулакхах кхоачам ца беча хьале ювцаш хилар белгалдаьккхар цо. Дика хургдар из дог-уйла гIулакх кхоачашде дезарий кхетам чу йижийтача. Сага унахцIено — из къаман, халкъа унахцIено. Дика да, йоккхача спорта дуккха йоакхо еш хилча. Из сийдолаш да. Цо дегIаккхувл интернациональни бувзамаш. Бакъда, наьха унахцIено чIоагIъярал, эскаре гIулакх дара уж кийчбарал, хьинар долаш, творчески болхлой болаш уж хьалкхебарал лоархIамегIа декхар дац. Къамаьл дечо дийцар спортивни баракъаш, кога гIирс арахецара, инструкторий кадраш кхеяра гIулакх мишта лел, цу хьакъехьа деш дар фуд.

Собране дIаьхха къамаьл дир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара **В. К. Фотеева.** Цо маIан дир аьнначуи, дийцачеа итог йир. Керттерча дешашта терко тIа а увзаш В. К. Фотеева белгалбаьккхар «Клубни учрежденеехи спортивни сооруженеехи пайда эцар тоадара де дезарех» яхача КПСС Центральни Комитета соцам тIа белгальяьхача проблемай пачхьалкхен лоархIам, дIахайтар актива собране хиннача къамаьлах балха эффективность лакхъяра цIенхаштта импульс хургхиларах, моттигашкара гIулакхаш хоадам боллаш тоаде лоархIаме гIо дергхиларах, республикера культуреи спортивни болхи хьадда кердача лагIа тIа боаккхаргхиларах ше тешаш хилар.

Радиоталгlей керда сомала бустам хьабаьб механикаи физикаи Iилма-тохкама институтен Саратовски пачхьалкхен университета чIоагIача тела физика кафедраи болхлоша.

Дуккхача изделей дикал, технологически процессий результаташ тIабижача металлийи диэлектрикийи тIоан сомал нийса леладарах тийша я. ТIабижача тIоан сомал дистара цхьаццайолча хана издели кIезиг-дукха йохае езаш хулар.

Кердача прибора балха принцип ахпроводникий цхьан ханна радиоталгIей генераторaш хила а уж юхаетта приемникаш хила а низ кхачарца лелаш я. Сомал дистар укх тайпара хулаш да: радиоэIанараш диэлектрикашка гIолла чу а яьле, металла тIара юхакъехк, цу хана ший низа цхьа дакъа доа а деш. Дайначa цу даькъа доккхало хьахойт тIоа мел сома ба. ХIаьта бустам баккха йиш я микрона дакъилгига кхачалца нийса.

Цу прибора опытни образецашка духхьал цхьан предприяте шера болх байтача 300 эзар сом кходу. Цу тайпара прибораш халкъа боахама тайп - тайпарча доакъошка лелае йиш я — кизгай, электронни, машинашъеча промышленносте, хIаьта иштта Iилма-тохкама учрежденешка. Авторски 2 тешал кхаьчад прибора. СССР ВДНХ дото медаль еннай цунна.

СУРТА ТIА (аьрдехьара аьттехьа): прибор хьакхеллараш—СГУ чIоагIача тела физика воккхагIвола преподаватель А. В. Скрипаль, кафедра инженер С. Б. Венир, кафедра заведующи Д. А. Усанов кизга тIа биллача алюмине тIоан сомал дусташ ба.

В. СКИДАНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совете

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета аргIавара заседани хиннай. Наха жилищно - коммунальни а торгови а гIулакхаш тоадарца, СССР а РСФСР а Лакхехьарча Советий, Российски Федераце правительства соцамаш кхоачашдарца дувзаденна цхьадола дешаш дийцад.

«Чечингаз» производственни объединене директора Ю. Х. Героева докладага, цхьайолча ведомствай кулгалхошка ла а дийгIа, республике газ лоаттаеча а газови боахама балха кхерамзле Iалашъеча а долча кхоачамбоацарий хьакъехьа соцам тIайийцаб Министрий Совето. Цу тIа белгалдаьккхад, укх тIеххьарча хана дикка болх баьбале а, лаьтта кIалхарча газопроводий дуккхача даькъа технически хьалаш хьовзам боацаш царех пайда эцара кхерамзлено дIадехараштa жоп луш ца хилар. Iалашдац лаьттан кIалхара газопроводаш электрохимически коррозех лораелга. Газ лелаеча боахамера хьалаш иштта доллашехьа «Чечингаз» объединенеи «Чечингазстрой» трестои кхоачашъяц газопроводаш юхаяхкара планаш.

Дуккхача хана денз къоастадац райисполкомаша газопроводий трасса тIареи из лораяра йолча зонереи гIишлош йохаяь дIаяхара дош.

НГIАССР Минжилкомхозо, «Чечингаз» объединене, Грозненски горисполкомо, из гIулакх доагIача кхыча ведомстваша кхоачашдац г. Грознера еррига лаьтта кIалхара коммуникацеш йоахка моттигаш къоастаяра, цар геоларде хувцамаш дара, аварийни службай болх тоабара, эшача документацеца, сварочни агрегаташца, турбашца, дIакъовлача арматураца уж Iалашъяра даькъера 1984 шера 6 марта тIайийца НГIАССР Министрий Совета соцам. УнахцIено лораяра, просвещене, юрта боахама министерстваша лерттIа къоастадац котельнеш кхерамзлен автоматикаца Iалашъяра, хIаьта иштта квалифицированно цун болх вIаштIехьбаккхара, нах чубахача а общественни а цIеной подвалашкара котельнеш араяхара дешаш.

Назрановскии Малгобекскии районашка моттигаш я, цу тайпара балхаш де бокъо йоацача наха газопроводаш йийхкаи цIеношка газ чуйийхкаи. Наха инструктаж ца еши газ йоагаш юхеюса хIамаш араювла тунгилгаш ца тохкаши газови прибарашка газ дIатийнна. Кхерамзлен бокъонаш телхаяр бахьан долаш 1984—1985 шерашка аварешi бахача наха юкъе травматизми хиннай.

Министрий Совето белгалдаьхад цахалдаш газ лоаттаяра, тешшамен кхерам боацаши газови боахама болх Iалашбара тIадерзадаь хьадда гIулакхаш.

Заседане дийцад «Нохч-ГIалгIай АССР фусамий фондах пайда эцилгеи цунна ремонт елгеи дIахо тоалара де дезарий» хьакъехьара 1979 шера 13 мартера Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета соцам кхоачашбарах дола дош. ЛадийгIад жилищно - коммунальни боахама министра заместитела А. Б. Осмаева докладага.

Министрий Совето белгалдаьккхад, НГIАССР Минжилкомхозо, горисполкомаша, райисполкомаша, ведомстваша республика фусамий фонд лелаелгеи цунна ремонт елгеи дIахо тоадара хьадда болх чакхбаьккхалга.

1979—1985 шерашка городашкареи болхлой поселкашкареи пачхьалкхен фусамий фонд тIаккхийттай 865,5 эзар квадратни метр, 1985 шера 1 январе цун пайдане дIакхаьчай 4549,4 эзар квадратни метрга. Моттигерча Советий фусамий фонд цу юкъа дегIаенай 267,3 эзар квадратни метр. Лаккхеннад из эшачунца Iалашъелга а.

ДIахо дегIаенай НГIАССР жилищно - коммунальни боахама министерства предприятей производственни база а.

Цхьабакъда, НГIАССР жилищно - коммунальни боахама министерства, горисполкомаша, райисполкомаша, кхыйолча министерствашеи ведомствашеи де йиш мел яр даьдац НГIАССР Министрий Совето белгалдаьха гIулакхаш кхоачашдара. ВоагIача боараме леладац моттигерча Советий фусамий фонд технически Iалашъяра гIулакх. ДоагIар даьдац фусамий фонда капитальни а текущи а ремонт елга тоадара.

Жилищно - коммунальни боахама министерства, горисполкомаша, райисполкомаша, министерствашеи ведомствашеи кхоачам болаш дегIайоалаяц жилищно-эксплуатационни а ремонтно-строительни а организацей производственни база. Кхоачашдаьдац ведомственни фусамий фонд моттигерча Советий балансе хьаэцара даькъе оттадаь хинна декхар. Моттигерча Советий доалахьара фусамий цIеной технически хьал тохкилга йистедаьккхадац. Гудермесски, Малгобекски, Аргунски горисполкомашеи Назрановски райисполкомои вIашагIъеллаяц маневренни фусамий фонд. Горисполкомашеи райисполкомашеи къоастадац фусамий фонд капитально тоаяра промышленни предприятейи гIишлон - монтажни организацейи низех пайда эцара дош, царца дийцадац гIишлошъяра конструкцеш, тайп-тайпара доакъош, санитарно-технически а теплотехнически а оборудовани промышленни хьисапе кийчъелга.

ХIанз а геттара лоха ба НГIАССР жилищно - коммунальни боахамеи бытовой гIулакхаш дареи министерствай ремонтно - строительни организацей низаца бахача наьха заказехи цар чотахи фусамаш тоадра боарам.

Торговлен министерства, респотребсоюзо Iалашдаьдац наха шоай доалахьара цIеноши шоай низаца тоадара эша тхов къовла, отделочни материалаш, оборудовани, инструмент, столярни а скобяной а изделеш нахага йохкилга.

Министрий Совето декхарийла яьй НГIАССР жилищно - коммунальни боахама министерство, горисполкомаш, райисполкомаш, республика министерстваш, ведомстваш, предприятеши организацеши пачхьалкхен фусамий фондах пайда эцилгеи цунна ремонт елгеи тоадара кхы тIа гIулакхаш чакхдаха.

Ведомственни фусамий фонд моттигерча Советий балансе хьаялареи хьаэцареи болх тоабе. Ерригача ведомствай фусамашта дола дерригa цIеноша тохкилгеи, уж капитально тоадара перспективни планаш оттаелгеи чакхдаккха.

НГIАССР госплана, НГIАССР жилищно - коммунальни боахама министерствана, НГIАССР бахача наха бытовой гIулакхаш деча министерствана, ведомстваштa тIадиллад, бахача наьха заказехи цар чотахи ремонтно - строительни организацей низашца фусамашта дола цIенош хьалдареи тоадареи боарам шербара дош дувцилга а къоастаделга а. НГIАССР Iалашони сбытеи управленени НГIАССР материально - технически Iалашон Пачхьалкхен комитетаи тIадиллад уж балхаш кхоачашдара эша материально - технически кхоачамаш къоастаделга Iалашдар.

НГIАССР торговле министерство, респотребсоюз, горисполкомаши райисполкомаши декхарийла я еррига гIишлон материалаш, санитарно - технически а йовхала - технически а оборудовани, цIенош тоадараи хьалдараи эша дахчани аьшкеи хIамаш, инструмент розничнии торговле йохкилга шердара кхы тIа гIулакхаш чакхдаха, цIеношта ийца хIамаш цIаяхьара дош къоастаде.

ГIишлон материалашца, изделешца, конструкцешца бахача наьха хьашташ дизза гIа кхоачашдара а СССР-и РСФСР-и Министрий Советий соцамаш кхоачашдара а лаьрхIа республика Совмино НГIАССР министерстваштa, ведомстваштa, горисполкомаштеи райисполкомаштеи тIадожаьд цар доалахьарча предприятешкеи организацешкеи бахача нахага йохкара йола аьшкабетона а бетона а изделеш, бетон, маркхал, асфальтобетон, рудни йоаца материалаш, шолхех яь плиташи царех хьаль хIамаши, дахчан гIишлон материалаш (брус, уйна тоха а йиткъа а ардакх, кхыяраш), корийи наIарийи блокаш, йовхали оази дIакъовла изделеш, гIишлон конструкцеши доакъоши, гипса изделеш, кхыйола материалаш, изделеш, конструкцеш арахецилга белгала шерделга.

Соцам тIайийцаб, чхьагIареи къаракъеи изделеш арахецилга кIезигдарах болча РСФСР Министрий Совета соцамга хьежжа, республике сомех, комарех, комсех дикагIа пайда эцара де дезарий хьакъехьа.

СССР Лакхехьарча Совета соцамгеи РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указагеи хьежжа, НГIАССР Министрий Совето соцам тIайийцаб гонахьара Iалам лорадарахи Iалама кхоачамех дикагIа пайда эцарахи долча законодательства дIадехараш кхоачашдарах а 1986 шера автомобилий наькъаш дохкача, эргадоахача, тоадеча, леладеча колхозаша, совхозаша, промышленни, транспортни, гIишлоний, кхыча предприятеша, боахама организацеша дакъа лацарах а.

Лоамарча филиале

БархI сахьат доалаш латтар, ЖIайрахьа юрта юкъе уллача Назрановски трикотажни фабрика филиала тайп-тайпарча оагIорахьара хьатIаухар къона кхалнах. Нана санна, безаме а йимерза а я царца филиала начальник Муцольгова Iайшет. Из духхьал кулгалхо хинна Iац, хьехамча а я. Царех дукхагIбараш барзкъаш тега Iомабаьб цо, бахача накъа даргдола дукха хIамаш хьийхад. Шийтта шу да цу филиале Муцольгова Iайшета болх бу.

Итт класс яьккхача цу филиале балха эттар Цурова Хадижат. Маха баккхара тIера йолча цо безаме а хеташ болх бора, цкъа шийна хьалхадаьккхар сиха дIаIомадора. ХIанз из филиале хьалхалаттарех я. Цо хоза а дика а тег барзкъаш, цIаккха а брак яц. Хадижат накъайоал хIанз керда балха оттача мехкарашта, уж Iомабеча дакъа лоац. Из къона хьехамча я. Цо массаза а тIехкхоачашъю ший балха нормаш. 140 барзкъа тега доагIача тег 240 а кхы дукхагIа а.

Цо санна хьинаре къахьегаш ба комсомолкаш Льянова Iашат, Точиева Зимфира, Хаматханова Тамара. Царех хIаране хадданза тIехкхоачашъю планови заданеш. Шоашкара кхычарна къахьегама хьонхам тел, эша цовкъостал де кийча ба.

Филиалера мехкарий бувцача хана ца хьсахаеш йита йиш яц массарел тIех норма кхоачашъеш хьайоагIа Льянова ПатIамат. Хьаккхашта, сиха лей цу къонача болхлочун кулгаш барзкъаш тегача, нийса дуж ов, цаI шоллагIчоа тIехь хьахул кхалнаьха чухьа дувхалу барзкъаш.

Ше балха енача хана денз шийгара гIалат ца доалийташ хьайоагIа из. ДикагIбола болхлой бувцача эггара хьалхарчарца йоакх цун цIи.

Вай бийцараш санна дика къахьегаш бола мехкарий, къона кхалнах кхы а ба филиале.

Бакъда, хьинаре къахьегa ловш хилар пайда бац, из дара эшар ца хилча. Болх хийцца дIа ца бохийташ дола бахьанаш кIезига дац филиале. Дог а лазаш дувц царех Муцольгова Iайшета. Йистедаьнна барзкъаш дIадахьа а барзкъаш хьадеш йола материал хьатIая а ханнахьа транспорт яйтац фабрика. Барзкъаш а материал а тIера кьайлача грузовой машинаца е автобусаца яхьа еза, хIана аьлча фабрикера филиале кхачалца бе безар бIаьха никъ ба.

Масала, 14-ча мае тIера къайла йоацача грузовой машинаца тега деза даьха барзкъаш дера филиале. Уж хьадахьача хана догIо тIоададир. Царех 200 гаргга барзкъа тIахьоарчадаь хиннача Iаьржача кIадах басар хьа а даьнна, тега пайдана доацача даьлар. ХIаьта вонхарех дукхагIдараш хьал а эхна, докъаде дийзар. Цхьадараш бIехдаь а хилар. Уж диттача, цхьаннахьара озаденнеи вонхазахьара хобаденнеи хиларах тега ца луш дисар.

Из бахьан долаш даьха хьаденача барзкъех дуккхадараш тега пайдана доацача даьлар, хIаьта дошадаьраш докъадеш дукха ха йоайир.

Кхы цхьаькха а да барзкъаш тегара болх юхаувзаш. Даьха барзкъаши уж тега дева тайи бос а сомал-диткъал а хила ма доагIара доацаш нийслу. ТIаккха иштта хьадайта барзкъаш ца тегаш дус. Из хIама а каст-каста хулаш да.

Балха ди дIа ма доладеллинге тIап аьле электрически энерги соц. Электроэнерги маца хургъл ховш саг хилац. Цунга хьежаш хийла ди а доадий болхлой цIаболх. Из каст-каста хулаш хIама да, яхаш дувц Муцольгова Iайшета.

Цу хьовзамаша доп эттIаду, план а тIайийца декхараш а кхоачашдайтац.

Фабрика кулгалхоша, партийнии профсоюзнии организацеша йоакхо е еза уж кхоачамбоацараш ма хулла сихагIа дIададахара, райкомои райисполкомои гIо де деза цу филиала болх тоабара.

Кхыйола цхьаккха предприяти йоацача цу юртара кхалнах общественни пайданеча къахьегамга бахара, цар политически сакхетам лакхбара боккха лоархIам болаш я лоамара из филиал. ХIаьта юрта хIанз а болаш ба цхьаннахьа балха боаца кхалнах...

Ю. ЧАХКИЕВ,
къахьегама ветеран.

Болхлочун уйлаш

ВЫГОВОР ТЕХАЧА ДАЛАЦ ГIУЛАКХ...

Тха цех аьшкабетонни лагIаш, бордюраш, плиташ хьаеш я. Цхьабакъда, уж хьаеча тхона новкъарле еш дола бахьанаш кIезига нийслац.

Виъ саг чувоагIа тха бригада дийнахьа бархI бIаь плита, ши бIаь бордюр хьае езаш я. ДукхагIйолча хана из норма кхоачаш ца еш юс.

ХIана?

Цкъа-дале, бехке я тха цеха чуйоагIа маркхал беш йола узел, цо йоаггIача бесса бетон лоаттаяц. Масала, 26 августе ялхайтта кубометр бетон хьайита езача, хьакхьачар ворхI совгIа мара яцар. Из бахьан долаш ши бIаь бордюр, кхо бIаь совгIа плита ара ца хецаш йисар.

Цул совгIа, хьакхухьийта бетон геттара во а хул. Из тоаеш дукха ха а материалаш а йоаё еза.

Из бахьан долаш шу дIадолалуча хана кхоьча материалий чотагIа шин дийнахьа къахьегаргда, аьнна оаха тIаийца декхараш кхоачаш цо дар кхерам болаш да. ХIана аьлча, юкъера дIалаьрхIача хIара йинълагIйолча машина тIяра бетон кхы тIа цемент а тохаш, тоаезаш хул...

Нагахьа сенна, кулгалхоша сих а даь, бетон тоа а ца еш оаха хьаьь изделеш кагъялара тIера хул е юкъе Iургаш доахкаш хул. Лоацца аьлча, ерригa продукци брак хул. Цунах производствана доккха зе доал, хIаьта оаха хьийга къа а зехьа дов. Из дерригa а бетонни узлера операторий бохкагIа хьахулаш да. ХIаьта хIана болх беш хила езача шин бетономешалках цаI тоаь латт, ёхай яхаш, лертIа я яхачунца дер а гуш ма хиллара да веларгволаш дац.

Цудухьа оаха, формовщикаша, дех цу гIулакха бехке вар малав а хайна, цIенкаштта бехктокхаме озийгеи тIеьвагIа узла балха ма боаггIа тIахьожам лоаттабелга вIаштIехьдаккхари.

Арматурщикек тийша а дукха да. Бакъда, цар болх а каст-каста юкъагIбуылаш моттигаш нийслу, арматура хьае аьшксаьрг а боацаш. Иштта цхьаькха а да, белгалдаккха дезаш, масала, кердеча спосабах сварка еш йолча станокашта эшшача боараме фохьё ца хецаш хилар. Из нийслу компрессор каст-каста йокар бахьан долаш.

Уж кхоачамбоацараш тхона Iаткъа а ца Iеш, массайолча участкашта а Iаткъ, хIана аьлча, арматурщикий болх лертIа дIабахарга хьежжа мара ерригa процесс дIаяха йиш яц.

Уж дерригa дешаш кулгалхошка дуккхаза кодадаьд оаха. Бакъда, хIанзалца хувцадённа хIама дац.

Цунца цхьана производственни гIулакхашта Iаткъаш да къахьегама дисциплина во хилар а. Балха тIерабуылараш а цхьаккха бахьан доацаш ара ца буылараш а кIезига бац. Цунна тешал деш да ер шу дIадоладелче денз 462 саго дисциплина толхаяь хиларо, 382 прогул а еш. Дисциплина телхаерашта юкъе ба формовщик Усумов Iийса, электросварщик Дороднов Николай, арматурщикаш Гакаева Зареман, Гатиев Микаили, оператор Гагиев Султан, кхыбараш.

Партийни профсоюзни организацеша дисциплина телхаеш волчоа выговор техача шоай гIулакх чакхдаьннилга лерхI. Сога хьаттача из кхоачам болаш дац. Уж декхарийла я царца кхетама болх бе, ма дерра дIахайта деза дисциплина телхаярах цар производствана мел зе ду. ХIаьта, геттара бакъахьа хургдар тIехьабусараште новкъостале, царна къа ца йоалар дIаIомадара предприяте дикагIбола болхлой царна тIачIоагIбича. Цу тайпара нах заводе кIезига бац. Масала, царех ба дуккхача хена денз хьаьнала къахьегаш хьабоагIа болхлой К. Кудрашова, Г. Кутеминская, О. Кузнецова, кхыбараш. Царех ког-гIортолга а еш гIулакх дIадихьача, со сийша я, дисциплина телхаераш кIезиглургбар.

З. ИНДАРБИЕВА,
Нохч-ГIалгIай гIишлон управленена чуйоагIача ГЗЖБК № 1 йолча цеха бригадир.

Пхе гектара тIа тхьамка хьалкхедаьд укх шера Ножай-Юртовски района Асланбек Шерипова цIерагIча колхоза Пашаева Зарас кулгалдеча звенос. Цун болхлоша декхар тIанийцад хIара гектара тIяра 40 центнер тхьамкий лордащ яха, планагIа яха йоагIараш 16 центнер йолаш.

ХIанз тхьамкий лордащ хьаяха йолаяьй колхозхоша. Хьинар ца кходеш къахьег Пашаева Зарас, Яндуева Инабата, кхыбараша.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) З. Пашаева, И. Яндуева.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

ХА МА ТИЛИЙТА

Доакъар Iалашдарга хьежжа мара хила йиш яц хьайбашкара хьайоаха продукташ. Из кхетадеш болча боахамий кулгалхоша цIенхаштта вIаштIехьлаьхад доакъар кийчдара балхаш. Из гIулакх къаьстта дика дIахьу Ленина орден лелаеш йолча «Шелковский» яхача госплемзаводе. 7100 тонн йол кийчъяьй цига, шера планагIа Iалашъе йоагIар 4700 тонн йолаш. ХIаьта кIоагашка силос чуеллай 830 тонн, план 770 тонн йолаш.

Из доакъар цига кийчдаьд Тийрка йистошкарча зонашка ухкача боахамий дарел дуккха вогIа лаьттанеи климатически хьалаш дале а. Из бахьан долаш чIоагIа халонаш ла езаш а нийслу цу боахама доакъар кийчдеш йола звенош. Ара бийсаш а йоахаш ду цар балхаш. Гаьна да баьцаш тIайола кхаш а. Цу халонех уж дика а лоархIаду моральнои материальнои болхлой белгалбоахилга, социалистически яхьа итогаш дIайовзийтилга ма доаггIара кулгалхоша вIаштIехьдаьнкха хиларах.

Цига санна доакъар Iалашдара йоакхо ю «Сарысуйский» совхозе. 1000 тонн совгIа йол кийчъяьй цун болхлоша, планагIа Iалашъе езар 800 тонн йолаш. План 150 тонн дукхагIа аргIаш а даь дIаоттадаьд ча а. Боахама кулгалхошеи специалисташеи яхачох дикка тIехкхоачашъергъя силос чуйоллара план. Из хIанзле кийчъяьй 1200 тонн, шера планагIа хила йоагIар 2000 тонн йолаш.

Дика дIахьу доакъар кийчдара балхаш «Виноградный» комсий совхозе а. Цига тIехкхоачашъяьй силос чуйоллареи ча кийчдареи планаш, хIаьта йол Iалашъяра план 94,4 процент кхоачашъяьй АргIаш а даь дIаоттаяьй 755 тонн.

Цхьабакъда, йол кийчъяра балхаш эсала лел «Красный пахарь», «Коминтерн» яхачеи Ленина цIерагIчеи колхозашка. Иштта, «Красный пахарь» яхаш йола колхоз шера план кхоачашъяра хIанзчул тIехьагIа 3840 тонн йол кийчъе езаш я, хIаьта вож ши колхоз — хIарaяр ши эзар совгIа тонн. ХIанзчул тIехьагIа цар Iалашде дезар дукха доакъар да. ХIаьта йиса ха кIезига я. Цул совгIа дукха да юхейисача лоацца хана даккха деза баьца витаминни хьоар, чуйолла еза силос. Масала, баьца хьоар даккхара план кхоачашъяь духхьал цхьа «Каргалинский» совхоз мара яц.

Июль, август беттаншка лаьттача дIайхача деноша чIоагIа йокъаяьй буц, йIовхал чIоагIа Iаткъай кхашкарча кхыча доакъарий культурашта. Из бахьан долаш кIезигагIа хул царех кийчду доакъар. Цудухьа балха темпаш геттара лакха йолаш дIадахьа а деза кхашкара балхаш. Халахете а, силос чуйоллара дареш эсала лел «Путь к коммунизму» яхача колхозеи «Гребенской» совхозеи. 21 август хьатIаотташ шера планагIа кийчъе йоагIачох 10 процент мара яц цу боахамашка чуелла силос.

М. ТКАЧЕНКО.

ПРОПАГАНДИСТА ДОШ

МагIалбикерча № 3 йолча юкъерча школе пропагандист мала хержача бакъахьа ва аьнна дукха уйла е езанзар школерча партийни организаце секретара С. М. Поповай. Ший школера болхлой а цар хьашташ а дика довзаш йолча цунна дагаехар Н. А. Матвеева. Истореи обществоведенеи урокаш хьехаш а я, парте член а я, хьехархоштеи дешархоштеи юкъе сий долаш а я. Цул совгIа, шийна тIадилла моллагIа декхар дизза кхоачашду, бIункъожабац, дог аккхац. Ак аланзар Наталья Анатольевнас а, бераш да ший, урокаш дукха я ший яхаш бахьанаш лаханзар. ДIаболабелар сатем боаца пропагандиста болх.

Юххьанца геттара хала дар: дукхагIбола ладувгIараш лакхара дешар дийша баьнна, иттех шера школе болх баь специалисташ бар. МалагIча наькъаца тIаозаргба цар теркам? Дукха дешар Матвеевас ше, горкоме а горисполкоме а цхьа политсеминар чакхъялийтацар дакъа ца лоацаш, Грозне шоаза шин кIира йолча курсашка яха а хилар. Лакхлуш йоагIар говзал, наьха теркам тIаувза Iамаш йоагIар къона пропагандист. ХIанз тацар семинарски занятешка тхан орг тIормига чу а белла пазаташ хьувзаш багIаш а, кхоана хургйолча урокашта планаш язъеши дешархой тетрадаш тIара гIалаташ тоадеши ха «пайдане» дIахьораш а. Семинарашка дувцачох пайда эцар ладувгIачар, хIаьта шоашта хезар, диофильмашка дайнар, шоаш Iомадаьр балха юкъехухьар цар. Къаьстта къонача специалисташта Е. Гусейновайна, М. Погоровайна, А. Цороевайна, Н. Машхоевайна, С. Мальсагова, М. Булгучёва доккха гIо-новкъостал хулар Наталья Анатольевнас беча хьехамах. «Къоначар хьехамча» аьле цIи йоаккхар хIанз Матвеевайх хьехархой коллективе.

— Ледара бита йиш йолаш болх бац сабер. — йоах Матвеевас. — хьатIаккхоачаш латташ КПСС XXVII съезд а я, массабарашта ма хулла дикагIа дIадовзийта дезаш юкъерча школан реформа соцамаш а да. Декхараш дукхагIа хулаш мара, кIезиглуш дац.

— МалагIа новкъостал ду шоана МагIалбика горкомо? — хетт аз.

— Докладаш язъеча хана эшаш дола литература лоаттаду, кийча лекцеш а Iел. Каст-каста МагIалбика горкома шоллагIа секретарь Албогачиева а, горкома болхло Шестопалова а боагIа. Коллектив раьза хул уж баьхкача, цар аьннар сихагIа чакхдаккха гIерт. Соахка атеистически тематиках йола докладаш кIезига я аьннадар тхога, унх шера из тхоай кхоачамбоацар тоадергдолаш мероприятеш кийчъяьй оаха. МоллагIбола болх бе хала дац тхабараш мо докладчикаш хилча. Царех ба Л. Кривошлыкова, С. Попова, А. Коригова, Н. Николаенко, А. Юсупов, Н. Потапова, кхыбараш а.

К. МУРАДОВ.

ДИКАЧА НАХАХ

ГОВЗАНЧА

Аргунерча «Пищемаш» яхача завода котельно-сварочни цехе хьаю кхачан промышленноста лаьрхIа йоккхий емкосташ, шушаш юлача машинашта эшаш йола запасни оатхалаш, бахача наха аьшка пишкаш, кхыйола продукци.

— Тха цехе хьаеш йола изделеш вай мехка дуккхача моттигашка дIайохийташ я,— дувц цеха начальника Загалаев Илеза, — цудухьа хIара болхлочо ший низ мел кхоачар ду продукци дика хилийтара, завода марка сий айдара.

Цу тайпарча нахах лаьца дувцаш предприяте партбюро секретара Чинтаева Рашана хьоахавир электросварщик Шамиев Висхьажа.

— Июнь бетта шийна йоагIа пятилетка а укх шера а планаш кхоачашъяьй цо кулгалдеча бригада коллективо, — йоахар партбюро секретара. — ХIаьта Висхьажа дика организатор, говза специалист, тешаме новкъост ва. Цо беча балхага хьежача ховргда-кх шоана из иштта долга.

...Со цехе нийсвеннача хана йоккха аьшка ниI вIашагIйоллаш воаллар Висхьажа. Электросварка дика йовзача цо аьшка тIа гIолла деш дола ов хоза да. Цкъаза болх юкъагIа баьккхе хьож из ший балхага. ТIаккха электрод бе йолл. Сийгаш... Керда ов... Иштта хул хIара дийнахьа, массаза. Цо моллагIа болх дика бу, ший болх тIехдика бовз цунна.

— 1965 шера балха эттар со «Пищемаше» слесарь-котельщикалла, — дагалувц Висхьажас, — бакъда цунах дега тоам хилацар сона, сварщика говзал караерзае ловра чIоагIа. ХIаьта сона цун «къайленаш» йовза новкъостал даьр вар Абдулаев Сайд-Эми.

Цу хана Висхьажийна хьийхар Абдулаев Сайд-Эми хинна Iацар. Котельно-сварочни цеха дуккхача ветеранаша новкъостал дир цунна. ХIаьта Висхьажа ше а вар хIамах бIу ца къожабеш.

Ткъо шу даьннад цу хана денз. Цо цIаккха лийхаяц аттагIа йола моттигаш, эшача хила гIийртав.

— Балха цхьа смена чакхъялийтац Висхьажас норма дикка тIехкхоачаш ца еш. — йоах цеха начальника Загалаев Илеза, — хIаьта цу гIулакха бригадера нах а оарцагIбаха хов цунна.

ХIанз Аргунерча «Пищемаше» йиъ бригада я пхе шера план кхоачашъяь. Царех цаI Шамиевс кулгалдер а йолаш. Фу бахьан да из коллектив хьалхарча мугIаре хилар? Цу хаттара жоп луш Висхьажас аьлар:

— Дисциплина дика хилар, балхах дог лазар, барт болаш хилар.

Кхы цхьаькха а да бригада толамаш совдоахийташ долча бахьанех. Из да укхаза социалистически яхьа йоаггIаш йола терко а йоакхо а яр.

— Товсултанова кулгалдеча бригадаца яхье яьннай тха бригада, — дувц Шамиева, — цул дикагIа продукци хьае, план тIехкхоачашъе, болх овсарегIа хилийта гIерт тхо. — Эшшача вIаши новкъостал а ду оаха.

«Пищемаше» болх беча шерашка ший професси кIоаргга яйза але а цунах кхоачамбаь Iац Висхьажа.

— Опыт йоккха яле а дерригa хIамаш довза хала да тха балха тIа, — йоах бригадира, — цудухьа сона эхь хетац сайна уллув болх бечунга ца ховр, шекъвулаш дар хатта, хIаьта сайна моллагIа саг тIавеча ховш дар, къайла ца хьош, аз а дIадувц.

ШамиевгIар династи я «Пищемаш» яхача заводе. Висхьажел воккхагIвола Исхьажа укхаза аьшкапхьар ва. ЗIамагIвола Iумар-Хьажа механо-сборочни цехе электросварщик ва. Ший даь вошас кулгалдеча бригаде къахьегаш ва Висхьажий веший воI ХIарон а.

Профессионально - технически училище яьккхачул тIехьагIа венав из цу коллективе. Бакъда, практически говзал йовза, бокъонца болча къахьегама наькъ тIа вала цунна новкъостал даьр Висхьажа вар. Вешта, цо хьийха, къахьегама наькъ тIа баьха-м дукха кагий нах ба хIанз заводе. Белгалдаккха деза, цар массане ала хIама доацаш дика болх беш хилар.

Р. ЦОЛОЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ДоттагIий опыт

САНДАНСКИ АККОРД

Советски тикашка аргIана йоагIа болгарски помидораш кхаьчар. кIеззига тIехьагIа комсаш а хургья. Къулбехьерча лаьттара даьнна из беркат айса тика тIара эцача хана хьалха сона цIаккха дагадекадацар вежарашха болча мехка малагIча районашкара вайцига кхаьчад-хьогI из, аьнна. ХIанз хов: Греце доазонга кхача массехк итташ километраш йолаш, Болгаре къулба-малхбузехьарча Пирин-Планин яхача лоам кIал уллача йоккха йоацача Сандански яхача, города районера ена я. Из дийцар сона укхазарча Спартака цIерагIча агропромышленни комплекса директора заместитела Иван Валкова.

Боккха а дукха доакъош долаш а боахам ба из. АПК-ана юкъейода 28 юрт. Комплексага да 17 эзар гектар лаьтта, болх бер ерригa а советски техника я.

Юртарча къахьегамхой тешаме новкъост да цига климатически хьалаш. Сандански район Болгаре эггара йIайхагIа моттиг я. Цига кIаьда хул Iа, дукхагIча даькъе лоа а ца доагIаш. Иштача хьало йиш хулийт дIадийнар дика хулача лаьтта йIовхал еза культураш хьалкхее. Укхаза кхычахьарчул 10—15 ди хьалхагIа кхач помидораш комсаш. Из боахам эггара хьалха болалу шекхеяь продукташ социалистически содружества мехкашка дIакхахьийта. «Из тхона чIоагIа пайдане да,— аьнна белгалдир И. Валкова, — хIана аьлча цхьа ха йоаккх оаха конкуренташ а боацаш.

Боахама экономика кIийле зIамига лист йола, геттара хоза хьадж йоагIа, дукха ха хьалха денз СССР-е дIакхухьийта тхьамка дале а. са къаьстта теркам тIабахийтар помидораш дукхагIа хьалкхеяра. Цул совгIа, диъ шу хьалха из культура хьалкхеярга дIалодар дукхагIа хулар цох хьахулаш долчул. хIаьта хIанз помидораша пайда бу. «Тха аьттув баьккхар индивидуальни групповойи аккордаш юкъейоалаяро», — аьлар И. Валкова.

Аккордаш уж агропромышленни комплекса меттел заводий, фабрикай, паччахьалкхен учреждененйи организацейи болхлоша, пенсионерашца помидораш хьалкхеяра еш йола договораш я. Аккорд оттае йиш я цхьан сага, дезала, цхьан учреждене сотрудникий группа. Из деш АПК-ас шийна хьатIаэц лаьтта кийчделга а цу тIа болх белга а. удобренеш, рассада, хиланза яргйоаца материалаш лоаттаю, кхаьча сом заготовительни пункташка дIакхухь. ХIаьта помидораш, кхыраш хьалкхеераша уж кхаччалца царна хан-ханнахьа доагIаш дола гIулакх ду. кхаьчар шоай ханнахьа чуэц. Культураш иштта хьалкхею комплексаца договор оттаьча наха производстверча балхах мукъа болча ханашка — Iийрийна, сарахьа, отпуске болча хана.

Из система юкъейоалаяро пайда бир АПК-ана а аккордагIа болх беча наха а, лоацца аьлча аккордни системо боахамга йиш хилийтар шоаза дукхагIа хьувкъам баккха, хьалха хинначул нийсса ах кIезигагIа долча лаьтта цу хана хиннараш миссел помидораш яха. Зе даьнна бац аккорда юкъе дакъа лоацараш а — царна дикка дукха леваш тел.

Акордни системо кхы тIа хьалъюз лоархIаме ши фактор а. Помидораш чуийца экспорте дIаяхьийта кийчъеча лоацача хана (Спартака цIерагIча АПК-е из йолалу июнь ахангахьа кхаьчача, бутт кхоачаш боаццаш йIаьхлу, цкъаза дийнахь-бус 250 тонн дIахьу) боахама тоъац алхха цхьа ший специалисташ. ТIаккха продукци дIаэцачеи лоархIачеи квалифицироаннии новкъостал ду боахама ханна болх бе хьийха боагIача моттигерча хьехархоша.

Новкъостал деш йола вож отряд я. — хIаьта из чIоагIа тешаме а я — школай лакхерча классашкарча дешархоех вIашагIтоха бригадаш. Боахама плантацешка цар болх бу 16 июне денз 15-ча октябрга кхаччалца. 400 сагах латтача хIара смено 20 дийнахьа болх бу. Дешархой бригадай членаш бахара йола лаьрххIа база хьалъяьй боахамо. ХIара дешархочоа тIадувха балха барзкъа лу, дуача хIаманца Iалашву. Балха дIа а балхара базе хьа а боахама автобусаша кхувл дешархой.

Иштта гIулакх деш хилaро кагирхой безам болийт юртарча къахьегамга.

Аккордни системах дIахойодача хана комсаш кхееча а хьайбаш леладеча а пайда эца лерхI, аьлар сога И. Валкова.

Дмитрий ГАЙМАКОВ,
АПН спец. корр.
Сандански — София — Москва.

НЬЮ-ЙОРК. ЮАР расистски режимо леладеча бIехача гIулакхаштеи США администраце цунна новкъостал дараи дуxьала йоккха демонстраци хиннай Нью-Йорке. «Вашингтонеи Преторен альянс дIаяккха», «США корпарацеш Къулбехьарча Африкера дIаяха» яха плакаташ бе а йоахнаш ООН-ера массе а ханара ЮАР викалаш чуболча цIенгара США викалаш болча цIенга кхаччалца бахар эзараш манифестанташ.

СУРТА ТIА: Нью-Йорке хиннача манифестаце доакъашхой. Аьттехьа — вовзаш вола американски илли оалари машара тIехьа къовсам лоаттабери вола Гарри Белафонте.

АП телесурт — ТАСС.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

МАШАРА ГIУЛАКХАШТА БЕХКТОКХАМЕ ХИЛАРА ТIЕХЬА

40 шу хьалха. 1945 шера 2 сентябре цхьаккха а духьала даккха хIама а доацаш капитуляци яра хьакъехьарча актана кIал Японе кулг яздарца чакхбаьлар германски фашизмо болабаь хиппа, адамлена мел дайнача дерригача тIемашта юкъе эггара дукхагIа цIий Iоухийташ а вахара зе деш а хинна бола дунен шоллагIа тIом. Малхбузенгахьа йолаелар котбаьнна бIухой тIабола поездаш. Цул аттагIа боаца а са кхо ца деш а болх бе безаш бар уж бIухой — ерзае езаш яр вай мехка яь кIоарга човнаш, юхаметтаоттабе безаш бар халкъа боахам. хьалде дезаш дар машарера вахар.

Цу тIема унзара ханаш тIеххьарча хана къаьстта чIоагIа дагайохийтар Хиросимаи Нагасакеи деноша, дерригача дунен тIа августе чакхъяьннача митингаша, демонстрацеша, маршаша. Цига дакъалоацаш хиннараша цу городашта зуламе американски бомбаш чутеха боабаьраш дагалаьца цар сий дир. Цхьабакъда, алхха дIаяха хала ханаш дагайохар хинна Iанзар из.

Уж манифестацеш йолча хана берригa низ тIабахийта екаш яр ерригача планета тIа Хиросимеи Нагасакеи хиннар кхы ца хилийтар, вай лаьттана тIаэтта ядерни кхерам дIабаккхар халкъеша хьадехаш йола оаз. Дуxьал цу гIулакха тIадераадаь хиннад тIом дIабаьннaчул тIехьагIарча ерригача хана Советски Союзо тIатеIIа а лерагIа а низаш оарцагIдаьха мел леладаьр, герзаш Iоаделга юхатохаран дунен халкъашта юкъера хьал тоадаран тIаерзаяь йола цун дукха хаьдда йола предложенеш.

Цу даькъе дерригача дунен общественноста теркам тIаоваш йола тIеххьарча ханара инициатива хинна дIаэттай моллагIа тайпара ядерни лелхамаш 6 августа денз совцаде, аьнна вай мехко тIаийца решени. Из мораторий ядерни арсеналаш кIезигъярай юххера а цIенъяь дIаяхарай тIадерзадаь ший дерригa гIулакхаш леладеш СССР хилара холуш а хоалуш а дола аргIанара тешал хинна дIаэттай. Цудухьа дунен тIа чIоагIа хьашт долаш тIаийцар КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева ядерни герз дIадоаржа ца дайтара хьакъехьарча Договора балхага хьажара йолча конференце доакъашхошка яхьийта послани.

Цу тIа цIаьнха а бакъдаьд ядерни герз дIадоаржадара духьале яь ца Iеш, ядерни герзаш Iоаделга соцадара а, из тIехьашкахьа юхалостадара а шийгара мел доагIар де лерхIаш Советски Союз йолга. «Ядерни герза тохкамаш делга дизза а массане а дехкара хьакъехьара дунен халкъашта юкъера Договор оттадара чIоаггIа тIехьа а волаш. — язду «Файнэншл таймс» яхача английски газето. — советски кулгалхочо жоп деннад. цу тайпарча конференцешка 1975 а 1980 а шерашка ядерни йоацача паччахьалкхений викалаша даьча тIахьехамашта. «ХIаьта «Дейли телеграф» яхача цхьаькха английски газето белгалдаьккхад. «Советски Союзо цкъа санна дуккхаза а кхычарна хьокхам тийннаб, ядерни герзашта доазув оттадара оагIорахьа шийгахьарча порядкагIа гIа боахаш», аьнна.

ХIанзарча хана лоархIамегIа долча деша США-на аьттув боацаш йола йоккхийча шин держава позицеш вIашинийсъе гIерташ хилар хьаденад тIом дIабаьннaчул тIехьагIарча ерригача хана а. Дагадохийта мегаргда, малхбузерча авторитетни эксперташа мукIарал деш ма хиллара, герзаш Iоадара дIа мел доладеча кердача гIулакха хадданза инициатор йолаш Вашингтонски администраци хьаеналга, ший кхерамзле бахьан долаш жоп луш деш дола гIулакхаш данза ца йоалача СССР а оттаеш. Кхыча тайпара аьлча, духьал Советски Союз я планета тIа машар Iалашбара эггара хьалха гIа баьккхар а. Кхо шу хьалха Советски Союзо шийна тIаийцар ший цхьан оагIорахьа эггара хьалха ядерни герз кхоссаргдац, аьнна, хIаьта из де США тIа а хьийхар. Карара шу долалуш вай мехко предложени елар Женевски переговораш мел йолча хана удари космически герзаш хьадара, царна тохкамаш даран уж дIадоаржадаран (царна юкъе доагIаш Iилма-тохкама балхаш а долаш) мораторий оттаяран стратегически наступательни герз латтачара меттахьа ца даккхаран. Цул совгIа СССР-о ший цхьан оагIорахьарча порядкагIа мораторий оттаяьй гаьна кхетар юкъерча боараме дола ший ракеташ дIайоаржа ца яйтара а Европе кхыдола жоп луш деш дола гIулакхаш совцадара а.

Мишта жоп тийннад цу гIулакхашта официальни Вашингтоно? ВIашагIкхийттача Штатий правительствос советски инициативаш хьал ца лувцарал совгIа, уж «пропагандистски» я. аьнна дIа а кхайкалаьд. хIаьта Iалаьмате сиха низаш оарцагIдаьха ВIашагIкхийтта Штаташ кердача тайпара тIема кийчо е а йолаенная. Цхьатарра нийсденна латта низаш толхадаран Советски Союзал тIех тIема кийчо хилийтаран тIаерзаяь йолча цу милитаристски программана керте оттаяьй рейгановски зуламе «стратегически оборонни инициатива». Кхы а нийсагIа цIи тиллай цунах американски кепайоазоно — «седкъашкарча тIемай» программа. Космически аренна шеррача боараме милитаризаци е кийчо яра доазонашка КIайча цIено укх деношка дIакхайкадаьд космосе хоалам боллаш йолча мишенешта етташ спутникашта духьаларча герза тIема хьисапе тохкамаш де лаьрхIа шоаш хилар.

США администраце чакхдаккха лаьрхIа из тIулакх, дунен общественноста хетачоа духьала даьккха хIама санна лаьрхIад. хIаьта цуна чIоаггIа критика а ю. Вашингтона решени чIоаггIа харцъю хIанзарча администраце милитаристски никъ кхераме болга тIехь-тIехьагIа дукхагIболча наха кхетадеш йолча ВIашагIкхийттача Штаташка а. «Расовин экономически цхьатарра бокъонаш хилара тIехьарча кхалнаьха» массови организаце вице-президента американски общественни деятельница В. Бэрроуза ма аллара, «къаьгга ховш ла. США доал деча гIозараша леладер хьаькъал доацаш тIема кийчон совле яккха гIертилга хилар».

Сенга кхоачаде тарлу гIулакх цу тайпарча амбицеша. къаьстта чIоагIа нийса хургда из дагадохийтача хIанз. шоллагIа дунен тIом дIабаьннaчул тIехьагIа 40 шу даьлча. Гой цудухьа дунен халкъаша тIехь-тIехьагIа чIоагIагIа США кулгалхошкара хьадех хIанзарча лоархIамеча проблемашта шоаш бехктокхаме лархIари конструктивни наькъаца уж къоастаяри, лаьтта герзаш Iоаделга соцадари из космосе ца даккхари.

НАМИБЕ ПАТРИОТАШТА МУТIАХЬА ХИЛАР

Ше мара йоаца законни правитель — Къулба-Малхбузен Африка халкъа организаци — керте латташ 19 шера герз бе а делла паргIато бахьан долаш къовсам лоаттабеш дола намибийски халкъ хьаллацар шерДара девизагIа 26 августа чакхдаьлар Намибе ди. Дунен тIарча дукха дукхагIйолча паччахьалкхенаша, планета тIарча общественносто чIоаггIа хьадийхар ООН Кхерамзлен Совета 435 резолюце ларда тIа Намиби Iалаьмате сиха ший лоIаме хилийтар.

Цхьабакъда. США-си Малхбузен кхыча мехкашеи гIо а деш IОАР расисташ духьале еш ба Намибена деколонизаци яра. цу мехкара гIулакхаш тоадара неоколониалистски сценарий юкъе а йоалаяь ООН план толхае гIерт. Малхбузе зуламе гIулакхаш леладе тIера хиларца дацха дезаш да расисташа цига доал делга дIачIоагIде США а НАТО гIоллара цар союзникаш а гIертилга. Оккупационни режимаца хьула а луш бIаьш корпорацеша царга хIама оалаш саг а воацаш бовхаш латт Африка бIаьхегIа барех бола из мохк. Южноафриканскии американскии капиталах латта «Де Бирс», американски «Цумеб корпорейшен», английски «Рио Тинто цинк» Намибе 80 процент йолча горнорудни промышленноста тIахьожам лоаттабеш я. США 130 компане нара а Iалаьмате дукха промышленни предприятеш, дуккха энергетически ресурсаш.

Мохк бовхача юкъе дакъалоацаш я Англе, Франце, ФРГ, Израила монополеш а. ООН секретариата беча хоамах, валови къаман продуктах 60 процент доазол арахьа дIакхухь. Бокъонца колониальни хьисапе я экономика. ХIара пхелагIа намибиец — хьабе болх боацаш ва. хIаьта вожаш кIайбарий корпорацей рудникашкеи фермашкеи хала къа а хьегаш кепигаш мара ца эцаш бахаш ба. Дуккха дукхагIбола нах дешанза ба, эпидеми хулаш бIаьш нах бов хIара шера. Цу цхьан хана Малхбузехьа дIакхухьийт Iалаьмате доккха рузкъа: уран, алмаз, цинк, цIаста, даш, никель — США, НАТО кхыча мехкий тIема-промышленни комплексана эша стратегически бийдал.

Африкерча ший экспансе форпоста лоархIам болаш лерхI Вашингтоно Намиби, континенте ший тIема доакъош дукхагIа хилийтара плацдарм цунах е а лерхIаш. Уолфиш-Бей яха порт Къулбехьарча Атлантикерча США МВС-о пайда эцаш я. Малхбузено хьал а лоацаш Намибера Анголана духьала агресси ю расисташа. Замбена духьала провокацеш ю, цига я марионеткаши террористаши кийчбеш йола лагераш. цига вIашагIъехк подрывной радиостанцеш.

Намибера ший доал чIоагIдар духьа керттера кIийле Преторе лувц террорах. ХIара дийнахьара хIама хинна дIаэттад укхаза нах боабелга, лечкъабелга, лувцилга, наха чухьежилга. Уж «операцеш» еш я 100 эзар сагах латтача къулбаафрикански эскаро, «Куфут» яхача лаьрххIача подразделенеша, полице. Цунца цхьана политически тийша болх а лелабу расисташеи цар оагIув хьаллувцарашеи. Массехк шу да Преторен Вашингтонеи мехка деколонизаци яри Анголе кубински интернационалисташ хилари вIаши «дувзаденна да» яхаш хьалхадоаха. Укх аькхий керда трюк юкъейоалаяьй — Пиндхуке расисташа вIашагIъеллай шоай марионеткай цхьа «ханна йола правительство».

Африкански континента тIарча тIеххьарча колоне паргIато йоаккхаргья.

В. ЧУКСЕЕВ,
И. ИВАНОВ.
(ТАСС).

ХЬАЛСАГА КIЕРАМ!

ОЧЕРК

Инаркъерча № 12 йолча школе дIаболабелар Коригова Iайшета болх. Из дар нийсса ткъо шу хьалха. ХIетта институт йистеяьккха гIалгIай йоI лакхерча классашка математика хьеха хьожайир.

Къона хьехархо дешархошка дIа а йовзийта, директор классера араваьлар. Дукхаха тIехьагIа мара ханзар Iайшета урок гаьнаяллалца наIаргара дIа ца водаш, директор коридора чу лаьтталга. Из а воагар къонача хьехархочун хьалхарча уроках. Ловра из дикка чакхъялар.

Балха чам чекка байзар Iайшета. Цо култал деча 7-ча классе аьрдагIа бераш дар. Ше балха енача дийнахьа денз дешархой даьшца-ноашца хьоашал тессар цо. Каст-кастта го йиш яр Iайшет юрта улицашка, нахаца къамаьл деш латташ. Мичахьара Iомалу дешархо харцахьа лела? — яхача хаттара жоп лехар цо.

— Цхьан дийнахьа, — дувц Iайшета, — со классе чулхача, аз дежурнешта дIаенна цIе повязкаш истола тIа ухкар. Со царга хьежача, шиъ шаьккъаш хьийкха яр. ЦIогIа тоханзар аз. бехке вар малав ха гIерташ, директор хьавеха яханзар. ШоллагIча дийнахьа айса йитта а йитта, дешархошка дIаелар аз ялх повязка. Урокаш чакхъяьлча, берригаш чубахача, цIа ца водаш хьувзар Жабраьил. Цул тIехьагIа хьатIа а вена, корта чу а белла, дерий дир цо ше даьча гIалата. ДегагIоз хилар сона дешархочо ший харцахьа дар ше кхетадаь.

— Школана гаьна йоацаш беш яр, — елаш, йоах Iайшета. — Классаца зизаш дегIар оаха тхоашта еннача моттиге. Берригаш хьагар оаха баьча балхах, зизашка хьажа ухар. Iурра со школе йоагIаш классера кIаьнкаш баьхкар сона гаьнна духьала. Белхача дIакхаьча болаш, дийцар сона цар цхьанне бешара зизаш даьхалга. Дего йоахар сога из гаьнара венача саго даьдац. Хьанах бергбар дегабуам? Классе хьа а ена, зизай курс оттайир аз ваза чу. Талха йолаяллалца латтийтар аз из классе. Бокъонца уж Iолега доладелча аьлар аз:

— Хьажал, бераш, зизаш иштта телхе дIадоал, шоай ха кхаьчача, хIаьта саг талха йиш яц. Телхача ер зизаш санна нийрча хул саг. ХIанз а хац сона зизаш даьхар малав, цхьабакъда, цу хана денз саго кулг тоханзар тха бешах.

Шийна ца ховр боккхагIболча хьехархошка хатта эхь хетацар Iайшета. ХIанз сий деш йоах цо М. О. Костоева, А. А. Яндиева, Р. О. Яндиева цIераш.

Боккхача безамца Iомайора Iайшета хьехархочун профессе къайленаш. ХIаьта хIанзарчоа ховш доацар дего хьахьехар цунна. Эггара хьалха кхетадир цо керттерадар: хIара дешархо хьехархочо хьалсага беза кIерам болга. Берашта юкъе нийсхо яр, дикадар хоастадар, баккха беззача бехк баккхар, водар къайла ца кхахьар — из яр Iайшета низ бола методика.

Шозза чувиса Озиев Султан ший ханарча берашта тIехьависавар. Классе массарел воккхагIа а аьрдагIа а вар из. Ше яхар мара де тигацар, хьехархошка юхалувра.

Каст-кастта директор волча кабинете хулар Султан. Берригаш цецбаьлар Iайшета цох староста вича. Къонача хьехархочо даьр эрна довизар. Султана ший моттиг дIалаьцар классе, ше а лелацар харцахьа, вожаш а лелийтацар. БархI класс йистеяьккхачул тIехьагIа техникуме а ваха, дика специалист хилар цох.

Дукха да Iайшета хьехархочун наькъа тIа цу тайпара масалаш.

— Дешархочох тешам хила беза, — йоах Iайшета.— Тешам ца хилча, болх дIабодац.

Математика — литература дац, цхьабакъда, къонача хьехархочо, поэтически сурт кхоллаш санна, дIахьора хIара урок, зовне екаш берий дегашка кхоачар цун оаз. Ше оттадаьча хаттара дизза жоп хьадехар цо, кIезигачох кхоачам бацар. Цахаддаш методически литература дешар, цу хана наггахьа волча хьехархочо мара еш ца хинна математика кабинет а йир цо юртарча школе.

Деррига ший кулгаца хьаде дезаш дар. Хьехархой, дешархой оарцагIбаьхар Iайшета. Царга хьайтар геометрически фигураш, хIаьта таблицаш говза язде ховш Картоев Саварбик вар. Дукхача цIи хезача математикий сурташ хьалтехар классе, дидактически балхаш, карточкаш, перфокарташ Iоадир. МугIарегIа хьалъэттар полка тIа дешархошта эшаш дола учебникаш.

Маьре яхачул тIехьагIа МагIалбикерча № 3 йолча юкъерча школе балха эттар Iайшет. Цу хана денз цига болх беш хьайоагIа из. Кердача метте а езаелар, дега берригa ала дешархошта дIалуш йола хьехархо, массаза а районе дикагIбарий цIерашта юкъе йоаккхар цун цIи а.

Боккхача теркамца Iомайир Iайшета, цIи хеза волча хьехархочун Шаталова метод, цох шийна боккха пайда а ийцар.

Цхьаь цаI дешархо вицвалийта йиш яц уроках, хIаранега хатта деза, хIаранена кхетам бала беза — из дар Iайшета ший балха юкъедихьар. ХIанз гацар «тхьайса» багIараш.

Балхага хьежжа доал сага сий: «Халкъа образоване отличник» яха цIи елар Iайшета. Цу шерашка хилар цун вахарца эггара сийрдагIдола цIей — Нохч - ГIалгIай Лакхехьарча Совета депутаталла хержар из. Дог детталора Iайшета хьамсарча партена, Даьхенна баркал яхаш. КIаьдъялар фуд хацар, шийна хоржамхоша тIадилла моллагIа декхар теркал ца деш дитацар халкъа викало. Ше деш дар наха эшаш хилар кхетадаро, цо совйоахар Iайшета къахьегама овсарле.

ХIара дийнахьа хIана ахац аьнна, нах ухар Iайшет йолча пенси хьожадар, дезалхочоа берий беша моттиг яккхар, инвалида гIо дар — массагIа дар уж депутата дездараш?..

Цхьан дийнахьа тIема ветеран Албогачиев вера, ший квартира е езаш йола ремонт тIехьатетт, аьнна. Дукха ха ялале ремонт йир квартира, воккхача сага хьалхашка бехказа а баьлар.

ХIанз Iайшет РСФСР-а заслуженни хьехархо - методист я. Цун педагогически говзалах пайда эцар духьа, тематически семинараш хул школе. Районе болх беча математикий хьехамча хинна дIаэттай из.

— Коригова, — йоах школа директора А. Б. Березенкова, — тха дикагIйола хьехархо я. Аз айса дукха дика хIама Iомадаьд цунгара.

Ший кабинете дешархой тетрадашка хьежаш ягIа Iайшет. Урокаш йистеяьлча цIаккха сихлац из цIаяха. Дешара тIехьабисараште гIо де а, ше кулгалдеш йолча математикий вIашагIкхетара балхага хьажа а еза. Соахка школе хиннача семинаре цхьаьца кхоачамбоацараш гучадаьлар хьехархо йолча М. Сампиевайгара. Цунна а ше бехке йолаш санна хет Iайшета.

— Укх шера хьожаргья со цун болх дикагIа дIабахийта, эшаш дола методически новкъостал дергда. ХьаIоае еза говзал. Из цIаккха тIехьа дац, — йоах хьехархочо.

ДIадоладеннад керда дешара шу, юха а хьалдизад школен ков зовнеча берий оазех, бека болабеннаб гургал, юха а ткъо шу хьалха мо, детталуча дегаца классе чуйода педагогически къахьегама говзанхо Коригова.

Никъ даькъала хилба хьа, Iайшет!

М. КАРТОЕВ.

СТУДЕНТАШ ХИЛАР ЧIОАГIДИР

РЕПОРТАЖ

ДIадахача пIаьраска дийнахьа цIаккха ца хиннача тайпара дукха кагий нахи мехкарийи бар «Машиностроитель» яхача ахкан кинотеатра юхе гулбенна. Цу гIулакха ший бахьан а дар. А. Д. Миллионщикова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта институте укх шера деша эттача кагирхоех студенташ хилар чIоагIдара йола митинг яр уж сел дукха нах цига вIашагIтехар.

Итт сахьат даьнна ха. Белаш сакъердалуш, Iалаьмате хоза кийчбеннеи болча кагийча нахеи мехкарашеи хьалъюз кинотеатра зал. Президиуме ховш института администраце, партийни а, профсоюзни а, комсомольски а организацей викалаш, преподавателаш, тIема а къахьегама а ветеранаш.

Чуяхь института ЦIе байракх.

Ведуще хьакхайкаду тахханарча цIейн маIан. Цун дешаш чакхдоаллаше, ека йолалу Советски Союза Гимн. Массавар ураотт. Гимна аккордаш чакхъяьлча Iоховш гулбеннараш.

Укх шера экзаменаш дика дIа а еша, советски студент яха сийдола цIи яьккхарашта ловца боаккхаш, цар дешара никъ даькъала бувцаш къамаьлаш ду института ректора, профессора Ю. Л. Расторгуева, профессораша Н. А. Колесникова, В. А. Саидова, института комсомольски организаце секретара Юрченко Екатеринас.

Ший а ший новкъостий а цIерагIа цу массане шоашта баьккхача ловцах баркал оалаш къамаьл дир. укх шера дошо медаль а йоаккхаш итт класс чакх а яьккха, хIанз мехкдаьтта промыслови факультете деша эттача Клименко Светланас.

Митинг чакхъяьнначул тIехьагIа, шо-шоай факультетех вIашагIкхийте, В. И. Ленина цIерагIча майда тIа латтача Сийлахь-боккхача баьчча памятника юхе зизаш дахка болх студенташ. Колоннана хьалха ва, знаней символически факел бе йоалла, тIехдика дешаш из институт чакх а яьккха, хIанз цига болх бе юхевита Бородин Дмитрий.

Ленина памятника лард къоарзъю кагирхоша сов дукха Iодехкача зизаша. Массехк минута йоаккх гулбеннараша, сийлахь - воккхача баьчча сийдеш, йист ца хулаш латташ.

Майда тIара баьле, института керттера корпус йолча йолх колоннаш. Нийсбеле дIаотт. Укхаза а, Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа байнача института хьехархошта, студенташта, кхыча сотрудникашта хетаяь оттаьча мемориала юхе къамаьлаш хул, Даьхе лораеш шоай са дIаденнача патриотех лаьце. Мемориала гонахьа дохк дукха зизаш.

Из деррига а даьчул тIехьагIа, институте дIайолаю тахан гулбеннача кагирхоех студенташ хилар чIоагIдеш йола ритуал. ЦхьоалагIча курса студенткана Поддубская Светланана бокъо лу знаней факел лотае. Цул тIехьагIа цхьоалагIча курса студенташта Ривкинзон Александраи Идрисова Элизаней символически студенчески билеташ дIалу института дешара балха волча проректора Б. А. Григорьева, хIаьта знаней чIега хьабоаккхаш дола символически дIоагIа дIалу студентага Сичин Сергейга.

Ведуще дех цхьоалагIча курса студентий дув Iобешалга. Из документ Iодеш студентка Хисолтова Луисас.

Бекаш болча марша муамца студенташ аудиторешка дIа-хьа болх. Цига царна дIалу студенчески билеташ.

Уж тайпа вIашагIкхетараш хилар самардийнахьа Л. Н. Толстоя цIерагIча Нохч-ГIалгIай пачхаьалкхен университете, Нохч - ГIалгIай педагогически институте.

А. БЕК.

СУРТА ТIА: шоай хургболча кердача хьехархошца — политэкономе кафедра доцентаца Абдулкадыров Албик - Хаджицеи (аьттехьарвар), архитектура кафедра ассистентаца Айбуев Заундецеи (аьрдехьарвар) цхьана ба тайп - тайпарча факультетий студенташ.

Р. АУШЕВА сурт.

СПОРТ

МОВТЕ ТОЛАМ

Укх деношка дика хоам кхаьчар вай республике гаьнарча Колорадо - Спринг яхача американски городера. Вай мехкахочох Амаев Мовтех классически кIалтохарах кагирхошта юкъе дунен чемпион хилар.

Мовте тренера Абдулаев Сайд - Ахьмадас дийцар:

— Финале кхачале пхезза яхье вала везаш хилар Мовти. Ший деррига вIашагIкхетараш ханал хьалха йистедаьхар спортсмено. Финал а Мовте аьттув болаш чакхъяьлар.

Ткъо шу даьнача Мовте спортивни биографи йоккха яц. Науре дIаболабелар спортсмена никъ. Тренера У. Пайзулева кIалтохарах латара секце дIанийцар из. КIаьнк чехка кхетар шийга дIаяхачох, спортивни залера аравалацар.

Къаьстта доккхий хилар Мовте толамаш тренера С. А. Абдулаева секце кхаьчача. 1983 шера кхувш боагIараште юкъера СССР чемпион хилар цох. Цхьа шу даьлча СССР кагирхошта юкъе хиннача яхьашка хьалхара моттиг яьккхар.

— ДIахо малагIа уйла йолаш ва хьо? — хаьттар аз Мовтега.

— ХIанз боккхий барий чемпионате дакъа лоацаргда. ХIаьта эггара йоккхагIйола уйла а я са: Олимпийски ловзарашка ваха, — аьлар спортсмено.

Б. АМАЕВ,
«Динамо» спорткомбината директор.

УЛИЦА ЦIЕЙ

МагIалбике а районерча юрташка а традиционни хинна дIаэттад улицай цIей.

Цу тайпара цIей хилар Инаркъерча А. Шерипова цIерагIча улица тIа. «Вай улица хоза хила еза», «Цар цIераш даим яхаргья» яха лозунгаш хьалтехай. Хьахозаш да «Ленинах, партех, Даьхенах дола иллеш. Лаьрхха магIабаьхаб тIема а къахьегама а ветеранаш, производстве хьалхалаттараш. СДК директоро А. Дидигова дувц А. Шерипова сийлахьча вахарах, цун цIи лелаеча улицах бахача тIема ветеранех С. Яндиевх, Х. Камурзоевх, С. Хамчиевх, къахьегама ветеранах РСФСР халкъа просвещене отличниках А. Картоевх.

ДIайха дешаш хоз укхаза Советски Эскаре гIулакх деш болча Б. Дзагиевх, А. Яндиевх, А. Картоевх, М. Хамчиевх.

Концертни программа гойтар Инаркъерча СДК вокально - инструментальни ансамбло.

ШИЙ НИКЪ КОРАБАЬБ

ЯлхлагIча «б» класса дика аьттув баьннаб. Аьттув баьннаб английски мотт хьехаш дика педагог хиларах.

Шоаш 4—5-ча классашка дешаш болча хала цу берашта вIалла дага а дацар, сел хозахеташ шоашта дукхаезаргйий доазол дехьарча къамий метта урок. Бакъда, царна цIаккха дага ца хиннача тайпара хоза дIадоладелар царна дешара керда шу, 6-ча классе английски мотт хьеха аьнна къона хьехархо, Л. Н. Толстоя цIерагIча Нохч - ГIалгIай пачхаьалкхен университета выпускница Хабриева Лейла еча.

Iалаьмате хоза а хеташ, Лейла хIара урокага кийчлура бераш. Царна ховра, шоашта хозахетаргдола керда хIама ца хозаш а ца довзаш а цо цхьаккха урок чакхйоаккхаргйоацилга.

Урока шовзткъеи пхиъ минут, ма даггара къахьегаш, ца довзар хоатташ, дайзар доашхаш, дIа-хьа хаьтте дицлургдоацаш чIоагIдеш чакхйоаккх педагога. ХIара дешархо цу меттах ше Iомавар, шийна дайзар хьахьокха гIерташ хул. Цудухьа сакъердаме дIахьу бераша из ха. ХIара кхетадаь, Iомадаь керда дош — из знаней хьаст болча чудода тоатолг да.

Ишта безаме а, массане болх беш а урок дIайодаш хилар дувзаденна да Лейла ший тайпарча методикаца. Цунна дика хов берашка болх байта.

Цкъаь-цкъа бекъац Лейлас ший дешархой «дикагIа ховш бараш», «эсалагIа кхеташ бараш», яхаш. Цунна берригаш а цхьатарра ба. Цудухьа цун хIара урок дIайода берашта из мотт Iомабара боккха пайда луш. Ишта пайда а эцаш урок дIаяхьа ховш хьехархой кIезига бац. Бакъда, нийслу классе гIар-тата ца хилча тоъам болаш, де дезар хIаране ше хьаде аьле, бераш Iоховшадеш бараш а.

Бераша шоайла дIа-хьа хоатташ еш йола урок, Iомаеча материалах дукха дикагIа кхеташ чакхйоал. Цох хьабоалача пайданга хьежача, из хьаллаца мегаргйолаш метод я. Хьаллаьца ца Iеш, дIахо йоаржае а мегаргйолаш. Классе бераш йист ца хулаш саббаре дагIаш хиларах, ала йиш яц, цига дика дисциплина я а урок дика дIа а йода. Из тайпа дIайодаш яр стандартни урок я. Бокхъалдар аьлча, цхьаккха тайпа стандартни хIама тIа эцаш яц Лейла. ГIулакхаца, эзделаца, пайда луш дар, берашта бизза кхетам луш дар — из да къоначa хьехархочо керттера лоархIар, ший балха наькъа тIа цо пайда эцаш дар. Цхьаболча хьехархоша лац, кхыметтел тIатеIIа болх беш доахкача берий кIизигдукха а гIар-тата хилча.

— Урок чакхъяла еза, — йоах Лейлас, — бераша материал дика кхетаеш: керда дар дизза Iомадеш хьалхагIа Iомадаьр шаьрдеш. ДIа а хьа а эцаш яшха еза хIара материал. Дешархошта ца эшаш тIачувха а мегаргдац, хьона-м хIама хац яхаш, бегваха а эшац школьник. Нагахьа саннa дешархочоаи хьехархочоаи юкъера эхь-эздел дой, школьникас хьехархо лоархIаш ца хуле, цу тайпарча саго болх хувца беза, ше Iехаве а ца гIерташ, берашка бала а ца бахьаш. Цхьан бера хьехархочунгара гучаяьнна ледарло радио къамаьл санна массанена дIайовз.

Хьехархочун болх иштта беза лоархIаш я Карабулакерча № 1 йолча юкъерча школера педагог Хабриева Беслана Лейла. Цудухьа цун классе бац «дика деш», «во деш» яхараш, тесса цун предмет Iомаераш — массавар а цу предметах дика кхеташ ва.

Бизза ший болх дIабахьа карагIдаьннад хIанз шоллагIа шу долаш мара педагогически опыт йоацача къоначa хьехархочун Хабриева Лейлай.

Цу лоацача юкъа Лейлай кхийнад берашта езаялийта, лоархIаш я из коллегаша а. Иштта аьттув болаш хилба цун къахьегам массаза а!

Ц. АУШЕВА.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

Сентябрера хаоттам

СССР Гидрометцентро беча хоамагIа, Кавказа Малхбоалехьарча даькъа тIара температура сентябре массазарчул йIайхагIа хургья. Массазарча сентябре къулбаседехьарчеи центральнии районашка фегара юкъера температура 17—18 градус, къулбехьарча районашка 15 градус хул.

Бетта хула йоачаш дукхача шерашка юкъера лаьрхIача хулаш хиннарел кIезигагIа хила тарлу къулбаседехьарчеи центральнии районашкара боарам 31—50, къулбехьарча районашка (54—84 мм).

Сентябрь бовш йис йилла тарлу, цхьабакъда, из юлларгхиларах бола тешам геттара кIезига ба. Укх тIехьарча 50 шера Грозне сентябре цкъа мара йиллаяц из.

Цу юкъагIа 36,3 градусага кхоачаш йIовхал хиннай 1953 ш. цхьоалагIча сентябре.

А. СЕРДЮКОВА,
Грозненски Гидрометцентра йоккхагIйола инженер-синоптик.

ТЕЛЕВИДЕНИ

3 СЕНТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Сатийна квартира». Художественни телефильм (ЧССР).
10.00 — Илли а доах халхар а ду «Конало».
10.20 — «Коталон стратеги». Дукха сереш йола документальни телефильм. 14-гIа фильм (юххерадар) — «Тайжача океана тIа а...» 1-гIа дакъа.
11.20 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «СибарегIеи Гаьнарча Малхбоалеи гIолла». Документальни фильмаш: «Охотски эксперимент», «Керда ваха хар къоабалду аз...»
15.30 — Казански пачхаьалкхен консерваторе мерзашцарча квартета дIалокха татарски халкъа мукъамаш.
15.45 — Йоазонхочунца Алексом Ла Гумойца вIашагIкхетар.
16.05 — «Кердадараш».
16.10 — «Советски изобразительни искусство», «В. А. Фаворске мастерске».
17.10 — «Планета тIара бераш шоайла доттагIал леладеш да». Европа берий хорий фестивала концерт.
18.00 — «Вай беш».
18.30 — «ХIара сурта тIа — малх».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Шахматех йола дунен чемпионат. Информационни выпуск.
19.05 — «Саги закони».
19.35 — «Вай — халкъа эскар». Концерт.
19.55 — «Котелок стратеги» яхача дукха сереш йолча документальни телефильма премьера. 14-гIа фильм (юххерадар) — Тайжача океана тIа а...». 2-гIа дакъа.
21.00 — «Ха».

ФУТБОЛАХ ЙОЛА СССР ЧЕМПИОНАТ

21.35 — «Динамо» (Киев) — «Шахтер». 2-гIа тайм.
22.20 — «Торпедо» (Москва) — «Жальгирис». 2-гIа тайм.
23.20 — Шахматех йола дунен чемпионат. Информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — «Юстас Палецкис». Документальни фильм.
8.35 — 9.35 — Природоведени. 2-гIа класс. Iалам довза гIерташ да тхо.
8.55 — «Саг — информаце тоатола юкъе». Iилма-довзийтара фильм.
9.05, 12.00 — Французски мотт.
9.55 — «Ростовски финифть». Iилма-довзийтара фильм.
10.05 — ПТУ дешархошта. Эстетически кхетам балар. Саг массе а оагIорахьара дегIавоалавар. 1-гIа передача.
10.45, 11.40 — Ботаника. 5-гIа класс. Фу Iомаду ботанико.
11.05 — «Шахматни школа».
12.30 — Музыка. И. О. Дунаевский.
13.00 — Советски изобразительни искусство. СССР монументальни искусство.
13.30 — Исторе оагIонаш. Стахановски болам.
14.15 — А. С. Макаренко — педагог, йоазонхо, гражданин.
15.05 — Кердадараш».
17.00 — «Милитаристски Япони йохаяр». Документальни фильм.
18.10 — Дунен халкъашта юкъера обозрени» (нохчий меттала).
18.25 — «Депутатски гIулакхаш».
18.55 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
19.55 — «ЛаьтталеладархоЙ даимера йоакхонаш». Юрта боахама обозрени.
19.30 — Футболах йола СССР чемпионат. «Динамо» (Тбилиси) — «Спартак» 2-гIа тайм.
20.15 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!»
21.00 — «Ха».
21.35 — «Вежарашта юкъе зIамагIвар» яхача художественни телефильма премьера. 1-гIа сери.
22.55 — «Кердадараш».

4 СЕНТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Вежарашта юкъе зIамагIвар» яхач художественни телефильма премьера. 1-гIа сери.
9.50 — «Говза кулгаш».
10.20 — «Коталон стратеги». Дукха сереш йола документальни телефильм. 14-гIа фильм (юххерадар) — «Тайжача океана тIа а...». 2-гIа дакъа.
11.20 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадарш».
14.50 — «Пятилетка — хIаране гIулакх». Документальни фильмаш: «Балха сахьат», «БIаьстан хи оагIош», КамАЗа» водитель».
15.35 — «Илли оал Бурятски АССР халкъа артистка Г. Шойдагбаевас.
16.10 — «Кердадараш».
16.15 — «Массанешта йола стадион».
16.45 — «...Ялхайтта шу даьннеи боккхагIеи».
17.30 — «Хи фу мах ба». Заволжье арений районашка хиш дехкача гIишлонхой балхах.
18.00 — Итальянски Сопротивлене ветеранаш Сийлахь-боккхача Даймехка тIема ветеранашца вIашагIкхетар-концерт.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.05 — Футболах йола дунен чемпионат. Юниораш. Ахфинал. Ленинградереи Москвереи трансляци.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Са халхавуала безам ба» яхача цхьа акт йолча балета премьера.
22.25 — «Тахан дунен та».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Буденкой урокаш». Документальни фильм.
8.35 — Советски Союза Гербах.
9.05—12.25 — Немций мотт.
9.35 — Юкъера биологи. Биологи? Из-м чоалхане хIама дац (хьалхара передача).
10.05 — ПТУ дешархошта. Астрономи. Седкъий сигала.
10.35 — Драматургии театри. А. П. Чехова театр.
11.30 — «Дезали школеи».
12.00 — Зоологи. 7-гIа класс. Гизгаш.
12.55 — Дезалерча вахара этикеи пхисологии (хьалхара передача).
13.25 — Демьян Бедный — революце илленча.
14.20 — Эстетически кхетам балар. Саг массе а оагорахьара дегIавоалавар. 1-гIа передача.
15.00 — «Кердадараш».
16.55 — Советски Союзе гIолла. Кинопрограмма.
18.05 — Йоазонхой вахари (нохчий меттала).
18.35 — «Могашле».
19.05 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
19.25 — «Хьехархо! Дош миштад, гой...»
19.40 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!»
19.50 — «Карнавал». Художественни фильм. 2-гIа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Вежарашта юкъе замагIвар» яхача художественни телефильма премьера.
22.50 — «Кердадараш».

РАДИО

3 СЕНТЯБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» яхача республикански газетий обзор.
8.23 — «Сердало» яхача республикански газета а обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.36 — Нохч-ГIалгIай ашарий концерт (гIалгIай меттала).
9.15 — «Хьалъеш латтача объекташна» (нохчий меттала).
9.30 — Къона вай заманхо» (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам (эрсий меттала).
16.01 — Парторганизацешкара отчеташ а хоржамаш а (эрсий меттала).
16.16 — Юрта боахама хьалхалаттарашта дола концерт (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.40 — Социалистически яхье котало яьккхараш болча. Атагинский» совхозера передача (эрсий меттала).

4 СЕНТЯБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттам. (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» яхача республикански газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» яхача республикански газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.36 — Иллеш доах Дудаев Зелимхана (нохчий меттала).
11.15 — «Интенсификаци овлангара дош да», «Оргтехника» яхача Грозненски производственни объединене радиоконференци (эрсий меттала).
15.15 — «Агитбригада наькъа аральнай». Ашарий передача (эрсий меттала).
16.00 — Передачай программа. аХоттам (гIалгIай меттала).
16.01 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (гIалгIай меттала).
16.15 — «Хьона да. Даьхе, салтечун дог» (нохчий меттала).
16.45 — Маланза а кхеташ а хилара тIехьа къовсам поаттабе массане а» (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).

Хаоттам

Тахан республике гIоллен Грознеи морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш. малхбузехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 21—26, Грозне 24—26 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка догIа а делхаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 14—19, дийнахьа 24—29 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ФЕ ХИЛА

Автотранспорт сов сиха лехкар бахьан долаш укх шера дIаяхача хана 133 автоавари яьй.

Машинаш вIашагIкхетар, тIатохар, кIалтIакхоссара кхерам бола дукха ха я, вешта аьлча автотранспорт яьлча денз. Уж сов ювларга а дукхагIа хиларга а хьежжа лакхлу цар еш йола авареш. Авари хилара кхерам тIаоттача хана кхетаде деза автотранспорт катехха сиха соцае вIаштIехь ца доалилга. Авари хулача минуте машина лехкачо кхетаде деза ший ханнахьа тормоз тоха еза хан из соцае еза хан малагIа я, из юстара яккха еза ший ханнахьа. Цул совнагIа из автотранспорт сиха ярга хьежжа мара де йиш йолаш хIама доацилга, машен лехкаш вагIачун фе хиларга хьежжа нийслуш а да дукхагIа дараш, цхьадараш машина тормозашка хьежжа а, е машина чархаш кхоачаенна хиларга хьежжа а нийслу, шинашкарча давленега хьежжа а, наькъа тIехенга хьежжа а асфальт, тIо никъ, жагIа тесса, из бакъа, тIаьда, бIеха, е лувжаш хиларга хьежжа, боса оагIонах чубодаш, е тIабодаш никъ хиларга хьежжа, мара машина соцаелга нийслац. Машина сиха йоагIача хана цун салона чура арахьежача бIарго лоацаш бола никъ а гонахьара хIама а дукха а кIезигагIа да. Дукха нийслу машин лехкаш багIачар ца зувши, теркам тIа ца бодаши, бIарг тIа ца отташи наькъашка дукха хIама дус, тIаккха дувца дезий наькъашкара дехьеи сехьеи дола хIама цар бIарго лоац аьлча, цун бахьан да машин сиха лоаллаш хилар.

Урус-Мартановски районе укх деношка Iуйрийна 6 сахьат доаллаш Х. Закриева «Сельхозавтотранс» ГАТП чуйоагIаш хинна «КамАЗ» яха грузовой машина Урус-Мартан — Алхан-Юрт яхача наькъ тIа ше водаш сов сиха воагIаш хилар бахьан долаши из лаьгIьс вIаштIехь ца далари бахьан долаш машина новкъзара а ийккха наькъийсте ягIача гаьна тIа теха цо ше лехкаш хинна из.

Сунженски районе Ачхой-Мартановски отделене «Сельхозтехнике» болх беш волча Л. Матаева юрта юкъе гIолла хьавоагIаш ше лехкаш йола легковой автомашина кувета чу кхессай.

Цу шин аварешка 2 саг вийнав, шин сага човнаш а яьй.

Иштта Ачхой-Мартановски районе г. Орджоникидзе вахаш волча О. Александрова Ростов—Баку яхача новкъа 750 км кхаьчача хана сов сиха воагIаш хилар бахьан долаш ше лехнаш йола М-408 яха автомобиль тIаь тIара чукхессай «Фортанга» яхача хи чу. Машина лехкаш хиначоа човнаш яьй, цуца хинна пассажир больнице кхелхав.

ДIадахача кIирагIа 22 — 29 августа Нохч-ГIалгIай наькъашка 21 автоавари яьй, 6 саг вийнав, 25 сага тайп-тайпара човнаш яьй.

НГIАССР МВД ГАИ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; письмой — 2-85-64, корректорске — 2-89-88.
НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора—2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

СФ05247. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3943.